

Vem är experten?

En kvalitativ studie i tre steg av hur två svenska tidningar använder sig av expertis och andra källor i artiklar om hedersrelaterat våld

Av: Emy Serander

Handledare: Hanna Sofia Rehnberg
Södertörns högskola | Institutionen för Samhällsvetenskaper
Magisteruppsats 15 hp
Journalistik | Vårterminen 2018
Masters Programme in Journalism

Abstract

Title: Who is the Expert? A qualitative study in three steps about how two Swedish newspapers use expertise and other sources in their portrayal of honour-related violence

Author: Emy Serander

Supervisor: Hanna Sofia Rehnberg

This Master Thesis investigates how the Swedish Newspapers Expressen and DN are using sources and expertise in their portrayal of honour related violence. Which sources are they using, and in which way are these sources being used?

40 articles written between January 1 2017 – March 31 2018 have been chosen for a qualitative analysis step one. In the second step 10 articles have been chosen for a deeper analysis. In the third step three journalists have been interviewed about the articles they have been written in the subject honour-related violence. The method frame analysis have been used.

The results of the qualitative analysis shows for example that it is many of the articles that have a strong dramaturgy, and that the use of emotive words are different in various type of articles. The study also shows that the use of sources and expertise are different in DN than in Expressen, and that the use of sources and expertis are remarkable different from other kinds of articles in journalism.

Keywords: journalism, honour-related violence, honour killing, honour, sources, expertise, honour culture, honor

Sammanfattning

Titel: Vem är experten? En kvalitativ studie i tre steg av hur två svenska dagstidningar använder sig av expertis och andra källor i artiklar om hedersrelaterat våld.

Författare: Emy Serander

Handledare: Hanna Sofia Rehnberg

I denna magisteruppsats undersöks på vilket sätt de två svenska dags- och kvällstidningarna DN och Expressen skriver om hedersrelaterat våld, vilka källor de använder sig av och på vilket sätt dessa källor används. 40 artiklar skrivna mellan 1 januari 2017 – 31 mars 2018 har valts ut för det första steget i studien. I det andra steget görs en djupare kvalitativ analys av 10 artiklar. I det sista steget genomförs intervjuer med tre journalister på de utvalda tidningarna som skrivit flera artiklar om hedersrelaterat våld. Analyserna har genomförts med hjälp av metoden gestaltungsanalys (framing).

Studien visar bland annat att användningen av källor och expertis skiljer sig åt mellan tidningarna, att många artiklar lätt kan placeras i en dramaturgisk modell, och att förekomsten av värdeladdade ord har olika betydelse beroende på vilken typ av artikel som skrivs. Studien visar även att källor och expertis i skildrandet av hedersrelaterat våld, på många sätt skiljer sig markant från andra ämnen inom journalistiken.

Nyckelord: journalistik, hedersrelaterat våld, hedersförtryck, hedersmord, källor, expertis, heder

Innehållsförteckning

Titelsida	1
Abstract/Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	4
1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställningar	6
2.1 Syfte.....	
2.2 Frågeställningar.....	
3. Bakgrund	7
3.1 Vad innebär hedersrelaterat våld och förtryck.....	
3.2 Tidiga fall av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige.....	
3.3 Hedersrelaterat våld och kulturanthropologi.....	
3.4 Andra röster inom hedersrelaterat våld.....	
4. Tidigare forskning och teori	10
5.1 Relationen mellan journalister och deras källor och expertis.....	
5.2 Journalistiken i förhållande till etnicitet.....	
5.3 Journalistiken och dess konstruerande av en verklighet. Dagordningsteori, gestaltningsteori (Framing) och dramaturgi.....	
6. Metod och material	14
6.1 Vad är en kvalitativ analys?.....	
6.2 Kvalitativ studie steg 1.....	
6.3 Kvalitativ studie steg 2.....	
6.4 Kvalitativ studie steg 3.....	
6.5 Validitet/Reliabilitet.....	
7. Resultat	21
7.1 Kvalitativa studien steg 1.....	
7.2 Kvalitativa studien steg 2.....	
7.3 Kvalitativa studien steg 3.....	
8. Sammanfattning och diskussion	42
8.1 Diskussion av studien i relation till de övergripande frågeställningarna.....	
8.2 Diskussion av studien i relation till tidigare teori och forskning.....	
9. Fortsatta studier	47
10. Referenslista	48
Bilagor	50

1. Inledning

Den 21 januari 2002 mördades svensk-kurdiska Fadime Sahindal av sin pappa i en lägenhet i Uppsala. Fadime var 26 år och hade i fyra år varit ansikte utåt i mediasverige för hedersrelaterat våld. Jag var vid tillfället 18 år och gick mitt sista år i gymnasiet. Det var min första kontakt med begreppet hedersförtryck och jag blev så berörd av den rapportering som förekom i samband med detta, att jag tillägnade ett av mina slutprojekt i gymnasiet till Fadime och andra personer utsatta för denna typ av våld.

Uppslaget om hedersförtryck har återigen växt fram i mina tankar under de senaste månaderna. I januari 2018, i samband med årsdagen av Fadimes död uppmärksammade jag att det hedersrelaterade våldet återigen fick stor uppmärksamhet i Sveriges dagstidningar. Det skapade ett intresse hos mig att undersöka om det skrevs mer om ämnet idag jämfört med tidigare år. En sökning i Retriever¹ på de fyra begreppen: "hedersrelaterat våld", "hederskultur", "hedersförtryck" och "hedersmord" ger 22 925 träffar i den tryckta svenska pressen mellan 1 januari 2002 och 5 juni 2018. Hela år 2002 ger 1 012 träffar, medan perioden 1 januari - 5 juni 2018 ger 1 910 träffar i de tryckta tidningarna. Av de 1 910 träffar som sökningen ger, är 526 artiklar skrivna under januari. Under Januari 2016 blir träffarna 171 st och 2017 blir de 262 st. Detta visar att min föraning stämmer. Sedan Fadime mördades 2002 har antalet träffar i de tryckta tidningarna ökat stadigt 11 av 16 år, och slutligen nått sin kulmen de senaste åren 2016 och 2017. 2017 ger 3 210 träffar. Jämfört med det faktum att resultatet hittills i år är 1 910 träffar, kan en ny toppnotering vara på ingång 2018. Med min uppsats vill jag rikta blicken mot hur svenska tidningar behandlar detta ämne.

Som samhällsmedborgare är dagstidningar ett viktigt fönster ut mot den omvärld som vi inte ser i vårt dagliga liv. Det medierna förmedlar är också något som påverkar vad vi vet om den delen av samhället som vi själva inte har erfarenhet och vetskap om. Det är därför viktigt att informationen förmedlas på ett bra och tydligt sätt. Det som inte får utrymme i media är heller inte något som finns nära tillgängligt i våra medvetanden, såvida det inte är något som vi har egen erfarenhet av. Därför är problematiken med hedersrelaterat våld något som är viktigt att skriva om och uppmärksamma.

Jag kommer i min studie att studera vilka källor och vilken expertis som journalister använder sig av i samband med sin rapportering om hedersrelaterat våld. Jag kommer även att titta på hur artiklarna är uppbyggda med hjälp av gestaltningsteori och dramaturgi.

¹ Södertörns högskola högskolebibliotek/BIBSAM, Retriever (Hämtad: 18-06-05)

Förhoppningen är att resultatet ska ge en djupare inblick i hur hedersrelaterat våld gestaltas i två svenska dagstidningar med tyngdpunkt i användandet av källor och expertis.

2. Syfte och frågeställningar

2.1 Syfte

Syftet med min uppsats är att undersöka på vilket sätt de två svenska dags- och kvällstidningarna DN och Expressen skriver om hedersrelaterat våld. Vilka källor och expertis som används, på vilket sätt dessa används och hur de gestaltas.

2.2 Frågeställningar

Mina övergripande frågeställningar är följande:

- Hur gestaltas hedersrelaterat våld i de två valda tidningarna med fokus på dramaturgi, aktörer samt användning av expertis och andra källor?
- Vilka får komma till tals i rapporteringen av hedersvåld?
- Skiljer sig de valda tidningarna åt vad gäller vilka källor eller vilken expertis de använder sig av? Finns det även andra skillnader beroende på tidning?
- Hur upplever tre journalister på de utvalda tidningarna sitt gestaltande av hedersrelaterat våld och på vilket sätt upplever de att deras rapportering har fått genomslag i samhället?

Dessa frågor kommer att besvaras genom mer specifika analysfrågor som presenteras i metodavsnittet.

3. Bakgrund

I detta avsnitt ges en bakgrund till ämnet hedersrelaterat våld och förtryck. Den bakgrund som presenteras här beskriver begreppet hedersrelaterat våld och förtryck, samt presenterar forskning som gjorts inom området kulturanthropologi. Här nämns även annan litteratur än forskning som presenterar ämnet hedersrelaterat våld från den utsattes perspektiv.

3.1 Vad innebär hedersrelaterat våld och förtryck?

I den statliga utredning som genomfördes 2015 på uppdrag av regeringen, SOU 2015:55 hänvisas till Per Isdals definition av våld:

Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.²

I hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollerandet av flickors och kvinnors sexualitet centralt. Familjens rykte och prestige anses bero på påstådda eller misstänkta beteenden hos släktens flickor och kvinnor. Familjekontrollen och våldets kollektiva karaktär innebär att det kan vara ett stort antal förövare av båda könen, och även att offer från båda könen förekommer. Specifika företeelser inom begreppet hedersrelaterat våld är exempelvis tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor.³ En tidigare utredning på uppdrag från regeringen är den kartläggning som Ungdomsstyrelsen (Numera MUCF) fick i uppdrag att genomföra 2009, kallad ”*Gift mot sin vilja*”. Rapporten visade att omkring 70 000 av Sveriges unga mellan 16–25 år har begränsningar från familjens sida gällande äktenskap, eller bestämda villkor hemifrån vid val av partner.⁴ En kartläggning som genomfördes av Stockholms stad 2009 med namnet *Oskuld och heder* baseras på en skolenkät som gått ut till ca 2 800 15-16-åringar i Stockholms skolor. 23% av de deltagande flickorna svarade att de inte tilläts ha en pojkvän och att deras föräldrar ansåg att de skulle vara oskulder fram till äktenskapet.⁵ Socialstyrelsen publicerade 2015 en kartläggning som uppskattade att 38 000 flickor och kvinnor i Sverige är könsstympade. Av dessa är 7 000 flickor under 18 år.⁶

² Isdal (2001), i SOU 2015:55, https://www.regeringen.se/contentassets/738becd6961e4a3d8d986c00b8c8bc9e/nationell-strategi-mot-mans-vald-mot-kvinnor-och-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-sou_2015_55.pdf, s 46 (hämtad: 2018-06-12)

³ SOU 2015:55, 2015, s 58

⁴ SOU 2015:55, 2015, s 66

⁵ SOU 2015:55, 2015, s 66-67

⁶ SOU 2015:55, 2015, s 67

3.2 Tidiga fall av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige

1999 mördades en 19-årig kvinna vid namn Pela Atroshi av sina farbröder. Innan mordet på Pela var hedersmord ett begrepp som var mycket omtvistat. I sin bok *En fråga om heder* tar Unni Wikan upp ett fall som i Sverige inte ansågs vara ett hedersmord när det hände. Det gäller Sara som blev mördad av sin bror och sin kusin, 15 år gammal 1996. Svenska myndigheter drog efter mordet på Sara slutsatsen att våld mot kvinnor är ett universellt problem, och att kulturellt våld inte existerar.⁷ Hedersmorden på Fadime och Pela var det som öppnade ögonen hos rättsväsendet. Tack vare Pelas lillasyster Breens vittnesmål kunde ingen längre påstå att detta inte var något som existerar i det svenska samhället.⁸ Hedersmorden på Pela och Fadime går att läsa mer om i böckerna *"Hedersmordet på Pela – Lillasystemen berättar"* av Lena Katarina Swanberg⁹, och *"Du ska dö"* av Leif Ericksson och Ulf Broberg.¹⁰

3.3 Hedersrelaterat våld och Kulturanthropologi

I boken *"En fråga om heder"* ger kulturanthropologen Unni Wikan sin bild av hederskultur med fokus på mordet på Fadime Sahindal. Wikan försöker genom denna bok skapa en förståelse för hedersförtryck som begrepp, och vad som finns bakom. Boken är en populärvetenskaplig bok som bygger på forskning. Här står att läsa att hedersrelaterat våld finns representerat inom alla religioner, men att det alltid är kulturellt betingat.

Hedersmord handlar inte om islam. Det är inte rättfärdigt av islam. Hedersmord är okänt, och skulle vara skändligt, i många muslimska samhällen. Fenomenet finns dessutom dokumenterat bland kristna, hinduer, buddhister, konfucianer och många andra. Hedersmord på kvinnor handlar om kontroll av kvinnans sexualitet och kollektivets rättigheter i förhållande till individen. Men det räcker inte med det. Det måste också finnas en bestämd hederskod som legitimerar mord och belönar det med heder.¹¹

⁷ Unni Wikan, *En fråga om Heder*, (Ordfront, 2004), sid 45

⁸ Wikan, 2004, s 47

⁹ Lena Katarina Swanberg, *Hedersmordet på Pela: Lillasystemen berättar*, (Bokförlaget Forum, 2012)

¹⁰ Ulf Broberg, Leif Ericksson, *Du ska dö – En dokumentär berättelse om mordet på Fadime Sahindal*, (Pocketförlaget, 2012)

¹¹ Wikan, 2004, s 245

Kulturanthropologen Mikael Kurkiala jämför i sin bok *”I varje trumslag jordens puls”* mordet på Fadime 2002 med mordet i Knutby 2004:

Att kartlägga den kulturella dimensionen är tydligen politiskt och etiskt oproblematiskt så länge det handlar om grupper av människor som vi betraktar som en del av vårt ”vi”, men farligt då de handlar om människor som definieras som ”andra”.¹²

Kurkiala är i sin bok kritisk till det svenska samhällets rädsla för kulturella skillnader. Han tycker att de forskare som i samband med mordet på Fadime pekade på de kulturella skillnaderna som orsaker till hedersmord, ofta blev anklagade för att ha idéer som gränsade till rasistiska.

Unni Wikan beskriver i sin bok *”En fråga om heder”* hedern som något som endast kan förstöras på grund av dåliga rykten, inte på grund av faktiska handlingar. Hon skriver även att familjen har en gemensam heder och att en kvinnas dåliga rykte drabbar hela släkten:

I samhällen med hederskodex är hedern uthängd till allmänt beskådande. Det handlar om omvärldens värdering av en person, snarare än om personens egna moraliska kvaliteter.¹³

Heder betraktas som något manligt: män har heder, kvinnor har skam i kroppen. Att ha skam i kroppen är att rätt kunna förvalta sin sexualitet i enlighet med hederskoden. Utan skam i kroppen kan kvinnor störta hela släkten i vanära.¹⁴

3.4 Andra röster inom hedersrelaterat våld och förtryck

I kölvattnet av mordet på Pela 1998 startades organisationen Gapf av Sara Mohammed. Gapf har senare följts av flera organisationer, som engagerat sig specifikt för att motarbeta hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa organisationer har fått stort inflytande i den rapportering som förekommit i medierna under 2000-talet, och används ofta som källor i tidningsartiklar och tv-debatter.

¹² Mikael Kurkiala, *I varje trumslag jordens puls: Om vår tids rädsla för skillnader*, (2005), sid 79

¹³ Wikan, 2004, s 67

¹⁴ Wikan, 2004, s 70

4. Tidigare forskning och teori

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning och teori som är till nytta för de kvalitativa analyserna. Här finns tidigare forskning om källor och expertis, vilket är av stor relevans för denna uppsats. Även forskning om dramaturgi och gestaltningsteori (framing) beskrivs i detta avsnitt då detta är relevant i den kvalitativa analysen i steg två där jag tittat närmare på tio artiklar skrivna i de två tidningarna DN och Expressen.

5.1 Relationen mellan journalister och deras källor och expertis

Det finns dåligt med forskning om källor och expertis på ämnet hedersrelaterat våld inom journalistiken. Det är naturligtvis tråkigt, men det tyder på att det finns en forskningslucka som jag vill bidra till att fylla. Vad som däremot finns mycket forskning på är nyhetskällor i allmänhet. Allerns definition från 1997 är att nyhetskällor är professionella personer med specialistkompetens inom public relations och news management som arbetar på uppdrag av, eller är anställda av en organisation.¹⁵ Dessa nyhetskällor är generellt mycket viktiga för vad som blir nyheter och hur nyheterna utformas. Enligt de pressetiska reglerna ska journalisterna även ge läsarna möjligheten att skilja mellan vad som är redovisning av fakta och vad som är övrig text.¹⁶ Gans gjorde 1979 en amerikansk studie som bland annat visade att nyhetsmedierna är beroende av de elitkällor som finns inom myndigheter och andra högt uppsatta auktoriteter.¹⁷ Gans jämförde relationen mellan journalisterna och källorna med en dans. Både källorna och journalisterna kan styra, men oftast är det källorna som styr dansen.¹⁸ En svensk studie som Strömbäck och Nord gjorde år 2006¹⁹ motsäger denna tes om att det är de professionella källorna som bestämmer. Denna studie kom fram till att journalisterna och de politiska källorna tycks ha lika stor makt över produktionen av nyheter och dess agenda, även om journalisterna har störst makt vad gäller nyhetsinnehållet och dess inramning.²⁰ Studier av Schlesinger²¹ och Cottle²² har även gjort gällande att

¹⁵ Allern, *Når kildene byr opp til dans: en søkelys på profesjonelle kildeorganisasjoners mediestrategier og nyhetsinnflytelse*, (Pax 2007), s 11

¹⁶ Jesper Falkheimer, "Medierna och kampen om innehållet". I *Medierna och demokratin*, red. Lars Nord, Jesper Strömbäck, (Studentlitteratur, 2015), s 156

¹⁷ Herbert J Gans, *Deciding What's News. A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time*. (North Western University Press, 2004) s 116

¹⁸ Falkheimer, 2015, s 157

¹⁹ Jesper Strömbäck, Lars Nord, *Do Politicians Lead the Tango? A Study of the Relationship between Swedish Journalists and their Political Sources in the Context of Election Campaigns*, (European Journal of Communication, 21 (2), London: Sage 2006), s 147-164

²⁰ Falkheimer, 2015, s 158

aktörer med mindre ekonomiska och kulturella tillgångar, exempelvis aktivistgrupper och ideella organisationer kan vara starka källor inom nyhetsjournalistiken. Dessa kan dock, enligt studier av Ericson²³ ha betydligt svårare att styra den förmedlade mediebilderna och därmed svårare att påverka. Studier som gjordes av Sahlstrand²⁴ där fyra svenska dagstidningars användande av källor analyserades, visar att elitkällor var de dominerande källorna. Icke-elitkällor och kvinnor fick inte alls lika mycket utrymme. Studien visade även att småföretagare ofta får negativ publicitet och att medborgerliga föredömen får mindre plats än de som betraktas som offer.²⁵

Även Matt Carlson²⁶ skrev en vetenskaplig artikel där han började med att hänvisa till Gans²⁷. Med sin artikel vill Carlson undersöka vilka mönster i valet av källor som visar sig i nyheterna och på vilka sätt dessa mönster reflekterar och underbygger sociala och kulturellt starka begrepp.²⁸ Carlson hänvisar till Soloski²⁹ när han skriver att det är viktigt att studera vilka källor reportrarna använder och hur de samlar in material, för detta bestämmer inte bara vilken information som presenteras, utan även vilken bild av samhället som presenteras. Carlson hänvisar även till McNair³⁰ när han skriver: genom att förlita sig på trovärdiga källor och hålla fast vid en etablerad standard, använder journalister officiella källor för att marknadsföra sig själva som trovärdiga representanter värda sin kulturella auktoritet.³¹

Ekman och Widholm skriver i sin artikel ”*Politicians as Media Producers*”³² att journalister från början har en maktposition i samhället vad gäller information. En position som få andra aktörer kan matcha. Journalisterna blir serverade en stor mängd information av sina källor, men det är de själva som sedan har makten över att bestämma hur denna information blir konstruerad i nyhetstexter och reportage.

²¹ Philip Schlesinger, *Rethinking the Sociology of Journalism: source strategies and the limits of media centrism, I Public Communication: The New Imperatives*, red. IM. Ferguson (London: Sage, 1990)

²² Simon Cottle, *News, Public Relations and Power*, (London: Sage, 2003)

²³ Richard V Ericson, Patricia M Baranek, Janet B Chan, *Negotiating control: A study of news sources*, (Open University Press, 1989)

²⁴ Anders Sahlstrand, *De synliga: nyhetskällor i svensk storstadsmorgonpress*, (Stockholms universitet, 2000)

²⁵ Sahlstrand, 2000

²⁶ Matt Carlson, *Dueling, Dancing, or Dominating? Journalists and Their Sources*, (Saint Louis University, 2009)

²⁷ Gans, 2004, s 116

²⁸ Carlson, 2009, s 527

²⁹ John Soloski, *Sources and Channels of Local News*, (Sage Journals 1989)

³⁰ Brian McNair, *The Sociology of Journalism*, (1998), s 6

³¹ Carlson, 2009, s 531

³² Mattias Ekman & Andreas Widholm, *Politicians as Media Producers*, (Routledge, 2014)

Både i Carlsons och i Ekman och Widholms forskningsartikel framkommer att journalister och deras källor ofta har täta band till varandra. Detta kan vara ett problem på det viset att journalisterna på ren rutin när de skriver om ett ämne, ofta vänder sig till samma källor och experter. Det kan bidra till att det presenteras en alltför ensidig bild av ett ämne.

Tammy Boyce skriver i sin forskningsartikel³³ att journalister använder sig av expertis av tre huvudsakliga anledningar: för att tillhandahålla fakta, öka trovärdigheten och för att visa objektivitet. Oftast anses expertkällor användbara av journalisterna för att verifiera och styrka fakta.³⁴ Boyce skriver i sin artikel även om hur expertisen väljs. För journalisterna är det ofta viktigt att experterna inte bara har kvalifikationer, utan rätt sorts kvalifikationer. Medan yngre forskare oftast är mest villiga att prata med reportrarna, är det experter med välkända namn, titlar eller tillhörighet som värderas högst. Det ska vara en ”top guy”. Boyce skriver också att det inom journalistik är vanligt att erfarenhet misstas för expertis. Hon ger som exempel att det inte gör dig till expert på barns hälsa att uppfostra ett barn och studera deras hälsa.³⁵ Vidare skriver Boyce att forskning visat att reportrar ofta letar efter experter som kan representera varje sida av en kontrovers för att presentera en mer balanserad bild av historien.³⁶

5.2 Journalistiken i förhållande till etnicitet

Vad gäller etnicitet skriver Graf³⁷ att det redan i slutet av 60-talet talades om att nyhetsmedierna i USA rapporterade utifrån ett vitt perspektiv och var fördomsfulla mot mörkhyade. Medierna ansågs därmed vara delaktiga i att underblåsa diskriminering och rasism. Även brittiska medier konstaterades på 70-talet presentera immigranter som hot och problem för samhället, vilket påverkade samhällets syn på invandrare. Än idag är forskningen kring minoriteternas plats i medierna dåligt prioriterad.³⁸ Först under 90- och 00-talet tog forskningen fart gällande nyhetsmediernas rapportering kring invandring, flyktingfrågor och etniska minoriteter. Dessa analyser utgör än idag den största delen av forskningen gällande journalistik och etnisk mångfald.³⁹ Invandrare relateras ofta antingen till problem och brott, eller framställs som offer. Detta sätt att förenkla bilden av invandrare resulterar i ett ”vi och dem

³³ Tammy Boyce, *Journalism and expertise*, article in *Journalism Studies*, 2006, (Research Gate, 2015), s 890

³⁴ Tammy Boyce, 2015, s 890

³⁵ Boyce, 2015, s 895

³⁶ Boyce, 2015, s 898

³⁷ Heike Graf, ”Journalistiken och den etniska mångfalden”. I *Handbok i journalistikforskning*, red. Michael Karlsson, Jesper Strömbäck, (Studentlitteratur, 2015), s 337

³⁸ Graf, 2015, s 337

³⁹ Graf, 2015, s 340

tänkande”.⁴⁰ Minoritetsgrupper nämns mindre ofta, och kommer betydligt mindre till tals än övriga grupper. Detta gäller både i press, radio och på TV. Dessutom exotifieras de ofta och beskrivs på stereotypa sätt.⁴¹ Invandrarkvinnor beskrivs ofta som förtryckta, men när det gäller mordet på Fadime Sahindal märktes en förändring i pressen. Hon framställdes som en självständig kvinna som tagit ett stort steg in i det svenska samhället.⁴² Flera forskare har även forskat kring Islam och huruvida muslimer i medierna ofta förknippas med krig och terrorism. Det bekräftas i en studie av Ghersetti och Levin⁴³ som gjordes 2002 att invandrare ofta beskrivs på ett stereotypiskt sätt och att särskilt muslimer ofta beskrivs som farliga, djupt religiösa och obildade.⁴⁴

5.3 Journalistiken och dess konstruerande av en verklighet.

Gestaltningsteori (framing) och dramaturgi

En fråga som intresserat många medieforskare är hur medierapporteringen påverkar synen på vår omvärld. Den amerikanske journalisten Walter Lippmann konstaterade redan 1922 att bilden av verkligheten som ligger bortom människornas egen personliga erfarenhet formas av massmedierna.⁴⁵ Graf skriver om att det i medieforskningen med åren blivit alltmer accepterat att medierna konstruerar en verklighet istället för att spegla den som den faktiskt är. Medierna hävdar dock själva gärna att de speglar verkligheten.⁴⁶ I Shehata's kapitel om dagordningsteorin kan vi läsa att sambandet mellan vad medierna rapporterar om och vad läsarna upplever som viktiga samhällsproblem är starkt.⁴⁷ De nyheter som dagligen rapporteras hamnar därför närmast i människornas medvetande, medan det som inte rapporteras om alls osynliggörs och glöms bort.⁴⁸ Detta faktum påverkar naturligtvis även politiker och politiska beslut. Större delen av all forskning gällande relationen mellan politiker och journalister utgår

⁴⁰ Graf, 2015, s 341

⁴¹ Graf, 2015, s 341

⁴² Graf, 2015, s 342-343

⁴³ Marina Ghersetti, Anna Levin, *Muslimer och islam i svenska nyhetsmedier: om rapporteringen av terrorattackerna i USA den 11 september 2001: en förstudie*, (2002)

⁴⁴ Graf, 2015, s 343

⁴⁵ Adam Shehata, ”Journalistikens dagordningar och gestaltningar”. I *Handbok i journalistikforskning*, red. Michael Karlsson, Jesper Strömbäck, (Studentlitteratur, 2015), s 353

⁴⁶ Graf, 2015, s 335

⁴⁷ Shehata, 2015, s 354

⁴⁸ Shehata, 2015, s 356

från att det finns en ömsesidig maktrelation. Medierna påverkas mycket av politikernas prioriteringar, men journalistiken påverkar i sin tur den politiska dagordningen.⁴⁹

Gestaltningsteorin har sitt ursprung inom flera olika vetenskapliga områden och handlar i grunden om vilken roll kommunikation spelar i hur människor förstår omvärlden. Det handlar i journalistiken om hur en nyhet eller ett skeende framställs eller hur det uppfattas. En nyhet kan enligt gestaltningsteorin aldrig vara en objektiv spegling av verkligheten.⁵⁰ Gestaltningar inom journalistiken är ett brett område. Det handlar om allt från hur en nyhet vinklas, vilka källor som får komma till tals och vilka fakta som används, till hur värdeladdade ord används i artikeln.⁵¹ Det finns olika tekniker för att fånga läsarens intresse. Mediedramaturgi handlar om vilket innehåll som presenteras samt hur det är strukturerat. För att skapa en dramaturgisk nyhetsberättelse använder sig journalister ofta av värdeladdade ord. Det är ord som kan uppfattas antingen positivt eller negativt. Dessa används ofta för att höja en sensationsaspekt i artikeln, och för att läsaren lättare ska kunna skapa sina egna associationer. Det blir därmed lättare att ta till sig texten.⁵²

6. Metod och material

I detta avsnitt beskrivs metoden och materialet som använts i denna studie. Val av tidningar, vilka sökningar som gjorts, vilken typ av analys som valts till studien, vilka frågor som använts i den kvalitativa analysen, samt intervjufrågor till tre journalister på DN och Expressen.

Detta är en kvalitativ studie i tre steg. Studien undersöker vilka källor och vilken expertis som används inom området hedersrelaterat våld i de två svenska tidningarna Dagens Nyheter och Expressen. Anledningen till valet av just dessa tidningar är att båda i det närmaste är rikstäckande. Dagens Nyheter har visserligen en stor andel prenumeranter i Stockholmsområdet, men den läses även av många som bor i andra delar av Sverige. Faktumet att DN är en prenumerationsbaserad dagstidning och Expressen är en kvällstidning som säljs i butik, kan komma att bidra till olika perspektiv och olika former av artiklar, källor och skribenter. En vanlig uppfattning är att kvällstidningar bedriver en mer sensationslysten journalistik med mer lättläst och snabbt genomläst material än de prenumererade dagstidningarna. De prenumererade dagstidningarna förväntas hålla

⁴⁹ Shehata, 2015, s 359

⁵⁰ Shehata, 2015, s 360

⁵¹ Shehata, 2015, s 362

⁵² Elin Räihä, *När det oförklariga sker och sorgen breder ut sig i tre svenska orter – En kvantitativ och kvalitativ studie om hur pressen rapporterar om mordfall på barn*, Magisteruppsats (Högskolan i Gävle, 2016), s 13

högre klass när det kommer till språk. I sökningar på DIVA-portalen hittas en D-uppsats som behandlar legitimitet och trovärdighet i Göteborgsposten och Göteborgstidningen.⁵³ I slutsatserna till uppsatsen, skriven av Monia Ly, bekräftas de uppfattningar som finns om att kvällstidningarna bedriver en mer sensationslysten journalistik än morgontidningarna, men att de även är personligare och därmed skapar en större närhet till läsaren. En C-uppsats från Lunds universitet, skriven av Karin Wenzelberg kommer fram till att det snarare är skillnader i språket mellan olika tidningar, än specifikt mellan just dagstidningar och kvällstidningar.⁵⁴

Denna studie kommer att undersöka om detta stämmer i förhållande till vilka källor och vilken expertis skribenterna väljer att använda.

6.1 Vad är en kvalitativ analys?

Kvalitativ analys kännetecknas av att den inte använder sig av matematik, siffror eller tal. Den kvalitativa analysen inbegriper och resulterar i verbala formuleringar som är skrivna eller talade.⁵⁵ Den kvalitativa forskningsprocessen är inte standardiserad som den kvantitativa vilket innebär att den innehåller ett större mått av flexibilitet och därmed ett större utrymme för variationer.⁵⁶ I denna studie är den främsta analysmetoden retorisk gestaltningsanalys (*frame analysis*). Andra kvalitativa metoder som ofta används till att analysera texter är retorisk analys och diskursanalys. Gestaltningsteori (Frame analysis) handlar om att undersöka på vilket sätt något kommuniceras, hur sakfrågan framställs och på vilket sätt detta uppfattas av mottagaren.⁵⁷ Mer om gestaltningsteori går att läsa i teorikapitlet i denna uppsats.

6.2 Kvalitativ analys steg ett

En sökning på orden ”hedersförtryck”, ”hedersvåld” och ”hedersmord”, samt uttrycket ”hedersrelaterat våld” i mediedatabasen Retriever Research under tiden 2017-01-01 t.o.m. 2018-03-31 ger i Expressen 100 träffar och i DN 96 träffar. Alltså totalt 196 träffar. 196 artiklar är inte möjligt tidsmässigt att gå igenom på ett djupare kvalitativt plan inom ramen för denna magisteruppsats. Därför togs beslutet att minska sökområdet till att omfatta de artiklar där sökordet ”hedersrelaterat våld” ger träff. Resultatet blir 48 träffar.⁵⁸ 8 artiklar sorterades bort på grund av att artiklarna inte behandlade ämnet med mer än någon

⁵³ Monia Ly, *Trovärdighet som en basföda för överlevnad*, Magisteruppsats (Högskolan i Kalmar, 2009)

⁵⁴ Karin Wenzelberg, *Stelt språk eller adjektivfrossa?*, Kandidatuppsats (Lunds universitet, 2006)

⁵⁵ Jarl Backman, *Rapporter och uppsatser*, (Studentlitteratur, 2016), s 35

⁵⁶ Jarl Backman, s 58

⁵⁷ Shehata, 2015, s 360

⁵⁸ Södertörns högskola högskolebibliotek/BIBSAM, Retriever (Hämtad: 2018-04-18)

mening, eller för att de endast bestod av en puff på en framsida, där själva artikeln istället var en annan träff. Källor och expertis har kartlagts i de 40 artiklar som blev kvar. Anledningen till valet av artiklar på just sökordet ”hedersrelaterat våld” är för att detta är den term som är mest vedertagen inom forskningen.

För att organisera upp den första analysen av 40 artiklar skapades ett kodningsschema i Excel. Artiklarna sorterades där in i kategorierna: reportage, nyhetsartiklar, debattartiklar, ledarartiklar, politisk intervju, filmfakta och boktips. Reportage är längre artiklar med bilder och en eller flera källor. De har ofta även en faktaruta i relation till artikeln. Nyhetsartiklarna är ofta lite kortare än reportagen och betraktar ofta en nyhet ur ett neutralare perspektiv än reportaget. De innehåller inte alltid bild. Debattartiklarna är intagna utifrån och därmed sällan skrivna av journalister. Ledarartiklarna är skrivna av ledarredaktionerna på DN och Expressen och liknar ofta debattartiklarna i sin utformning. Dessa speglar den politiska färg som tidningen har och är mer politiskt ställningstagande än övrigt innehåll. Politiska intervjuer är nyhetsartiklar som använder sig av en politisk källa, ofta skriven i intervjuform. Här får politiker ofta komma till tals, men artiklarna är inte tänkta att spegla den egna tidningens politiska färg. Filmfakta och boktips är kortare notiser om aktuella filmer eller böcker, i detta fall relaterade till hedersrelaterat våld.

I den kvalitativa studien steg ett presenteras fyra tabeller som ger en övergripande bild av samtliga 40 artiklar som gav träff på sökordet ”hedersrelaterat våld”. Här beskrivs vilka källor och vilken expertis som har använts i artiklarna, och även vilka skillnader som går att hitta mellan DN och Expressen. Tabellerna visar också vilka källor och vilken expertis som oftast återkommer. En sammanfattning av resultatet avslutar kapitlet.

Begrepp i den kvalitativa analysen steg ett

I analysen i steg ett används Nyhetskällor till att beskriva andra medier som refereras till i artiklarna, utöver den tidning som artikeln är införd i. Exempelvis om SVT eller Aftonbladet används som en källa i en artikel i DN eller Expressen. Detta skiljer sig till viss del från Allerns definition⁵⁹. Begreppen Elit-källor och Icke Elit-källor är däremot definierade i linje med det som framkommit i tidigare forskning.

Den kvalitativa analysen, steg ett svarar på dessa övergripande frågeställningar:

- Vilka får komma till tals i rapporteringen av hedersvåld?
- Skiljer sig de valda tidningarna åt vad gäller vilka källor eller vilken expertis de använder sig av?

⁵⁹ Se tidigare forskning, s 9

6.3 Kvalitativ analys steg två

Efter den övergripande analysen i steg ett valdes 10 artiklar ut för en djupare analys: fyra reportage, två debattartiklar, två ledarartiklar och två nyhetsartiklar. Nyhetsartiklar, debattartiklar och ledarartiklar har i studien valts en från varje tidning. Dessa artiklar är skrivna både under 2017 och 2018. I resultatet av sökningen på Retriever upptäcktes att väldigt få reportage finns att hitta i träffarna på begreppet hedersrelaterat våld under 2017 i både Expressen och DN. Anledningen till valet att trots detta analysera fyra stycken reportage är för att dessa har ett djupare och mer omfattande innehåll än övriga artiklar. I Expressen fanns endast två reportage under perioden som kunde hittas med sökordet ”hedersrelaterat våld”, därför är de också valda till en djupare analys. DNs reportage, de båda tidningarnas nyhetsartiklar, debattartiklar och ledarartiklar är valda av den anledningen att de uppfattades som mest fruktsamma i en djupare analys, exempelvis för att fler källor och experter finns representerade i artiklarna, att de är längre textmässigt eller att de har en intressant gestaltning och dramaturgi.

Artiklarna som använts i den kvalitativa analysen, steg två är:

1. Jämställdhet ska inte bara gälla svenskar

Publiceringsdatum: Fredag 20 januari 2017 i Expressen

Ledarartikel (”Hedersvåld”) av Naomi Abramowicz

2. Att skylla på okunskap är en dumförklaring

Publiceringsdatum: Torsdag 11 januari 2018 i DN

Ledarartikel (”Heder och tvång”) av Evelyn Schreiber

3. Flickan kontrollerar inte sitt kön – Det gör släkten

Publiceringsdatum: Söndag 15 oktober 2017 i Expressen

Debattartikel av Sara Mohammad och Mikael Törnkvist, Riksorganisationen GAPF

4. Hederskulturen fortsätter växa – med regeringens stöd

Publiceringsdatum: Lördag 9 september 2017 i DN

Debattartikel (”Hedersbrott”) av Maria Rashidi, Grundare av organisationen ”Kvinnors rätt”

5. Att man blir myndig betyder inget i min familj

Publiceringsdatum: Onsdag 17 januari 2018 i DN

Reportage (Insidan) av Thomas Lerner och Hans Arbman

6. Här brände syraattacken sönder Marias ansikte

Publiceringsdatum: Onsdag 21 mars 2018 i DN

Reportage (Insidan) av Hans Arbman

7. Slakten tvingade Leyla, 16, att ha sex med 37-åriga maken: ”Jag gjorde motstånd och skrek”

Publiceringsdatum: Måndag 15 januari 2018 i Expressen

Reportage (under vinjetten: ”hedersförtrycket”) av Karin Sörbring

8. Dilsa, 15, skulle giftas bort med sin kusin – fick stöd i hemlighet av Fadime

Publiceringsdatum: Lördag 20 januari 2018 i Expressen

Reportage (”Hedersförtrycket”) av Karin Sörbring

9. Profilernas hyllning till Fadime

Publiceringsdatum: Söndag 21 januari 2018 i Expressen

Nyhetsartikel av Mats Bråstedt

10. Kampanjstart mot tvångsäktenskap

Publiceringsdatum: Fredag 24 mars 2017 i DN

Nyhetsartikel (”Hedersförtryck”) av Mia Tottmar

Specificerade analysfrågor har använts till den kvalitativa analysen i steg två för att besvara de övergripande frågeställningarna. Här undersöks en viss aspekt av gestaltning (framing) som är kopplat till källor och expertis i artiklarna.

- *Vilka källor används i artikeln? Kan några av dessa anses vara experter på hedersrelaterat våld?*
- *Vem får komma till tals själv och vem beskrivs eller omtalas endast av skribenten?*
- *Hur är skribentens förhållande till källorna och hur framställs de? Är källorna aktörer, objektifieras de eller hamnar i en offerposition?*
- *Hur är rollerna fördelade? Finns det huvudroll och biroller? Går det att urskilja en hjälte/förkämpe, en antagonist/fiende, en hjälpare eller vän, ett offer? Finns det en medlare eller informatör i texten?*
- *Används värdeladdade ord i texten? I vilken utsträckning och i vilka delar av texten?*

Artiklarna har delats in i artikeltyperna *Ledarartiklar*, *Debattartiklar*, *Reportage* och *Nyhetsartiklar*. En jämförelse görs mellan de två tidningarna på respektive artikeltyp, och varje artikeltypsanalys avslutas med en sammanfattning av resultatet. Som avslutning på kapitlet finns en sammanfattande analys av samtliga resultat.

Den kvalitativa analysen, steg två svarar på dessa övergripande frågeställningar:

- Hur gestaltas hedersrelaterat våld i de två valda tidningarna med fokus på dramaturgi, aktörer samt användning av expertis och andra källor?
- Vilka får komma till tals i rapporteringen av hedersvåld?

6.4 Kvalitativ analys steg tre

Inom ramen för uppsatsen har även mailfrågor skickats till de tre journalisterna Karin Sörbring, Expressen och Thomas Lerner och Hans Arbman på DN. Thomas Lerner och Hans Arbman har tillsammans skrivit den artikelserie som finns att hitta i DN under december 2017 – mars 2018. Karin Sörbring har skrivit två reportage om hedersrelaterat våld i Expressen under januari 2018. Mailintervjuerna ger en bild av hur de gjort urvalet av källor och expertis, vad de fått för reaktioner på sina artiklar och om de tycker att sättet att skildra hedersrelaterat våld inom journalistiken har förändrats de senaste åren. Svaret från DN skickades av Hans Arbman, men Thomas och Hans har valt att besvara frågorna tillsammans.

Frågorna som ställts till journalisterna är:

- *Är hedersrelaterat våld ett speciellt känsligt område för dig som journalist?
På vilket sätt isåfall?*
- *Vilken typ av expertis och vilka källor använder du dig av, och hur har du gjort detta urval?*
- *Har du fått många starka reaktioner på din rapportering om hedersrelaterat våld?
Är de positiva eller negativa?*
- *Upplever du att sättet att skildra hedersrelaterat våld har förändrats i journalistiken
de senaste åren?*
- *Upplever du att er rapportering ger resultat i samhället och politiken?*

I den kvalitativa analysen steg tre lyfts innehållet i dessa intervjuer upp och svaren diskuteras och analyseras i ett jämförande perspektiv efter varje fråga.

6.5 Validitet och reliabilitet/tillförlitlighet

Validitet brukar i litteraturen definieras på något av dessa tre sätt: 1. Överensstämmelse mellan teoretisk definition och operationell indikator, 2. Frånvaro av systematiska fel och 3. Att vi undersöker det vi påstår att vi undersöker. Dessa tre definitioner brukar ofta användas kopplade till varandra.⁶⁰ För att en god resultatvaliditet ska kunna uppnås, måste två krav vara uppfyllda: det måste finnas en frånvaro av systematiska fel, och reliabiliteten måste vara hög. Reliabiliteten anses vara hög när studien har en frånvaro av slumpmässiga eller osystematiska fel.⁶¹ Detta är i praktiken detsamma som att studien har hög tillförlitlighet.

Jag har valt att använda mig av kvalitativ analys i tre steg för att öka tillförlitligheten i min undersökning. Jag har även gått igenom mina resultat upprepade gånger för att säkerställa att dessa stämmer. Kvalitativ textanalys som metod innehåller alltid ett visst mått av subjektivitet. Resultatet visar en tolkning av texten snarare än en objektiv sanning. Transparensen med analysmetoden gör det lättare för läsaren att granska och bedöma analysen. I och med denna transparenta analysmetod ges läsaren möjlighet att kritiskt förhålla sig till de analyser som presenteras i uppsatsen. Fördelen med att använda en kvalitativ textanalysmetod, är att det finns utrymme att göra en mer detaljerad analys, jämfört med en större kvantitativ analys. Den kvalitativa analysen går in mer på djupet i texten och risken för generalisering blir därmed mindre. För att öka tillförlitligheten i analyserna har jag gjort en sökning på samtliga fyra begrepp: ”hedersförtryck”, ”hedersrelaterat våld”, ”hedersvåld” och ”hedersmord”. Detta för att säkerställa att hela området finns representerat i analysen även om antalet artiklar på endast begreppet ”hedersrelaterat våld” blir mindre.

⁶⁰ Peter Esaiasson, Mikael Giljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud, *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, (Norstedts Juridik, 2004), s 61

⁶¹ Esaiasson, Giljam, Oscarsson, Wängnerud, 2004, s 67

7. Resultat

7.1. Kvalitativ studie steg 1

I detta avsnitt redovisas resultatet av den övergripande kvalitativa studien av 40 artiklar på sökordet "hedersrelaterat våld" i DN och Expressen under perioden 2017-01-01 t.o.m. 2018-03-31. I steg ett visas fyra stycken tabeller samt en diskussion kring resultatet.

Tabellen 7.1.1 visar fördelningen av olika typer av artiklar i Expressen och DN, samt det totala antalet artiklar i båda tidningarna.

Typ av artikel	Expressen	DN	Totalt
Ledare	3	3	6
Fakta/Nyhetsartikel	2	8	10
Boktips/Filmfakta	0	2	2
Debattartiklar	5	5	10
Politiska intervjuer	0	2	2
Reportage	2	8	10

På DN förefaller två specifika reportrar ha haft ett specialuppdrag att under perioden 18 december 2017 till den 21 mars 2018 skriva om hedersrelaterat våld och hedersförtryck. Under denna period infaller även årsdagen av mordet på Fadime den 21 januari 2002. Detta fenomen med återkommande skribenter på sökordet "hedersrelaterat våld" är svårare att hitta i Expressen. Det har varit olika skribenter på varje artikel förutom två reportage.

Det är mycket få reportage i Expressen på sökordet hedersrelaterat våld, men under det första kvartalet 2018 skrevs två reportage av samma skribent. Tittar vi på både 2017 och 2018 märker vi dock att 9 av 10 reportage i båda tidningarna är skrivna under 2018. Detta är anmärkningsvärt. Det är även anmärkningsvärt att antalet artiklar under första kvartalet som innehåller sökordet "hedersrelaterat våld" sticker ut radikalt från det antal som skrevs under hela 2017.

I DN har totalt 10 skribenter skrivit 20 st nyhetsartiklar, reportage, boktips och filmtips med sökordet "hedersrelaterat våld". I Expressen är antalet 3 stycken skribenter och 4 st nyhetsartiklar och reportage. Det har skrivits 3 ledare i DN med sökordet hedersrelaterat våld under perioden. På en av dessa är skribenten okänd. I Expressen har 3 ledarskribenter skrivit 3 ledare. Antalet debattörer är i DN 8 st på 5 debattartiklar, motsvarande i Expressen är 7 st på 5 debattartiklar.

7.1.2 Ledarartiklar och Debattartiklar

Tabellen 7.1.2 visar vilken tillhörighet källorna i ledarartiklarna och debattartiklarna har i tidningarna DN och Expressen. I tabellen står de källor som hänvisats till mest överst. DN hänvisar till myndigheter i högre grad än vad Expressen gör, medan Expressen hänvisar mer till organisationer. I allmänhet kan sägas att DN hänvisar till tyngre källor, så kallade Elit-källor i högre grad än vad Expressen gör. Expressen hänvisar till fler källor än vad DN gör. I båda tidningarna hänvisas mycket till politiker.

Källor DN		Källor Expressen	
7 Myndigheter		8 Politiker	
4 Politiker		7 Organisationer	
3 Jurister	(debatt)	4 Forskare, statsvetare, lektor, professor	
2 Organisationer	(debatt)	5 Myndigheter	
2 Privatpersoner/utsatta	(debatt)	3 Privatpersoner/utsatta	
1 Forskare	(ledare)	1 Advokat	(ledare)
1 Företag (SIFO)	(debatt)	1 Kändis	(debatt)
1 Andra nyhetsmedier	(ledare)	1 Journalist/författare	(ledare)
		1 Andra nyhetsmedier	(debatt)

7.1.3 Nyhetsartiklar och reportage

Tabellen 7.1.3 visar vilken tillhörighet källorna i nyhetsartiklarna och reportagen har i tidningarna DN och Expressen. I tabellen står de källor som hänvisats till mest överst. Här finns det mindre material i Expressen än i DN vilket påverkar antalet källor. Materialet som finns visar att DN här hänvisar till Organisationer i betydligt högre utsträckning än vad som var fallet i Ledarartiklarna och debattartiklarna. I Expressen hänvisas mest till personer som själva är utsatta för hedersrelaterat våld. Både DN och Expressen hänvisar till politiska källor i högre utsträckning än andra källor.

Källor DN		Källor Expressen	
13 Organisationer		4 Privatperson/utsatt	
8 Politiker		3 Politiker	
5 Myndigheter		2 Myndigheter	
5 Privatperson/utsatt		1 Organisation	
3 Journalister/föreläsare/samhällsdebattörer		1 Kändis	
1 Forskare		1 Andra nyhetsmedier	

7.1.4 Myndigheter och organisationer

Tabell 7.1.4 visar vilka myndigheter och organisationer som källorna tillhör som omnämns i artiklarna i Expressen och DN. I tabellen står de källor som hänvisats till mest överst. Myndigheterna som omnämns mest är *Nationella Kompetensteamet* som tillhör *Länsstyrelsen i Östergötland* och resurscentret *Origo*. Vanligast bland organisationerna är *Gapf*, följt av *Kvinnors rätt* och *Varken Hora eller Kuvad*.

Myndigheter som omnämns i artiklarna	Organisationer som omnämns i artiklarna
5 Nationella kompetensteamet på Länsstyrelsen Östergötland	4 Gapf
3 Origo	2 Kvinnors rätt
2 Migrationsverket	2 Varken Hora eller Kuvad
1 MUCF (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor)	1 Kvinna till kvinna
1 Regeringen	1 Nätverket mot hedersrelaterat våld
1 Barn- och ungdomspsykiatri	1 Förortsfeminister
1 Socialtjänsten	1 TRIS (Tjejers rätt i samhället)
1 BRÅ (Brottsförebyggande rådet)	1 RFSU
	1 Kvinnojourerna

Övrigt som framkommit i kvalitativ analys steg ett

Totalt finns nio organisationer representerade i artikelsamlingen. Totala antalet myndigheter är åtta och totalt har 69 personer omnämnts eller uttalat sig i artiklarna. De personer som omnämns flest gånger är Amineh Kakabaveh, Gudrun Schyman, Sara Mohammad, Dilek Baladiz, Fadime Sahindal och Maria Rashidi. Fadime Sahindal citeras ofta postumt. Det finns fyra stycken företag som omnämns i artiklarna. Det gäller: SIFO, SVT, Aftonbladet och Sveriges Radio. Av dessa fyra är det endast SIFO som inte är ett annat nyhetsmedium. Även programmet Aktuellt används som källa i en av debattartiklarna. Av de politiska partier som omnämns förekommer Fi fyra gånger. Liberalerna och Vänsterpartiet omnämns två gånger vardera. Andra partier som förekommer är Socialdemokraterna och Miljöpartiet. De flesta av dessa partier omnämns främst i negativa ordalag i ledare och debattartiklar, med undantag av Liberalerna.

Sammanfattning av den kvalitativa analysen steg ett

Den kvalitativa analysen i steg ett svarar på dessa frågeställningar:

- Vilka får komma till tals i rapporteringen av hedersvåld?
- Skiljer sig de valda tidningarna åt vad gäller vilka källor eller vilken expertis de använder sig av?

I den kvalitativa undersökningen steg ett som visas ovan finns en problematik i skillnaden i antalet artiklar. DN representeras av en större mängd artiklar än Expressen. Dessa artiklar representerar främst en större andel nyhetsartiklar och reportage i DN jämfört med Expressen. Antalet debattartiklar och ledarartiklar är detsamma i båda tidningarna. Det går att se en skillnad i vilka källor som ledarskribenterna och debattörerna väljer att använda sig av i de olika tidningarna. Andelen elitkällor i ledarartiklarna och debattartiklarna är högre i DN. Expressen använder mer politiska källor i debattartiklarna. I ledarartiklarna i Expressen finns en högre representation av statsvetare/lektor/professor. I Expressen används fler icke-elitkällor i form av hedersutsatta kvinnor som själva berättar sin historia. I DN:s nyhetsartiklar och reportage syns fler organisationer än hedersutsatta. Både DN och Expressen använder sig mycket av politiska källor i sina reportage och nyhetsartiklar.

Majoriteten av artiklarna i Expressen består av debattartiklar. I DN dominerar reportage och nyhetsartiklar. Samtliga sex personer som omnämns och citerats flest gånger i de undersökta artiklarna är kvinnor. Det är ett intressant resultat som skiljer sig från tidigare journalistisk forskning⁶² där det framgår att majoriteten av de källor och experter som förekommer i medierna är män. Det framkommer även av undersökningen att antalet källor och expertis i ämnet hedersrelaterat våld är många, hela 69 personer, 9 organisationer, 8 myndigheter, 4 företag/nyhetsmedier och 5 partier.

Under 2017 var det olika reportrar som skrev samtliga artiklar. 2018 hände något i statistiken. Dels gjordes en artikelserie i DN där två reportrar skrev samtliga reportage, dels ökade antalet artiklar som gav träff på begreppet hedersrelaterat våld markant. I Expressen skrevs under januari 2018 två större reportage av en och samma skribent. Vad som hände här går bara att spekulera i. Eventuellt beror denna ökning på Fadimes dödsdag den 21 januari och Gapfs minnesdagar i samband med detta. Men motsvarande period 2017 visar inte alls samma tendenser. Det skulle även kunna bero på att intresset ökat för förekomsten av hedersrelaterat våld, i samhället och i politiken.

⁶² Se teori- och metodavsnittet

Det går att utröna några källor som används mer flitigt än andra. Dessa är ”Nationella kompetensteamet på Länsstyrelsen Östergötland”, ”GAPF” och ”Origo”. Med dessa källor följer de tre talespersonerna Juno Blom, Sara Mohammad och Dilek Baladiz. Även Fadime Sahindal används mycket i artiklarna, trots att hon varit död i 16 år.

7.2 Resultat av den kvalitativa analysen steg två

Här presenteras de tio kvalitativa textanalyser som genomförts i steg två. Jag har valt att genomföra en kvalitativ analys av tio stycken artiklar skrivna i DN och Expressen under tiden 1 januari 2017 – 31 mars 2018.

Ledare:

Vilka källor används i artikeln? Kan några av dessa anses vara experter på hedersrelaterat våld?

De som omtalas som källor i DN:s artikel är Varken hora eller kuvad, Mikael Törn, som är expert på hedersrelaterat våld på Länsstyrelsen Östergötland, Advokat Elisabeth Massi Fritz, som specialiserat sig på hedersbrott och därmed är juridisk expert på området. Det hänvisas även till Fadime, Migrationsverket och svensk lag i artikeln. Migrationsverket är inte experter på hedersrelaterat våld.

I Expressens ledarartikel används Sveriges Radio och Åsa Furén Thulin (sektionschef på SKL). Sveriges Radio är inte expertis utan ett annat mediaföretag, en nyhetskälla. Åsa Furén Thulin kan anses vara expert, men hon är inte specialiserad på hedersrelaterat våld.

Vem får komma till tals själv och vem beskrivs eller omtalas endast av skribenten?

Endast skribenten får komma till tals i DN:s ledarartikel, men hon hänvisar även i ett citat till Fadimes tal i riksdagen den 20 november 2001 om att inte vända hedersutsatta tjejer ryggen, vilket gör att även Fadime får komma till tals postumt och i andra hand.

Endast skribenten kommer till tals även i Expressens ledarartikel. Sveriges Radio, ”Sarah”, Socialtjänsten och Åsa Furén Thulin omtalas i artikeln. Thulin genom ett citat som även används i en annan artikel bland dessa analyser. Skribenten berättar även om en klasskamrat, en flicka som hon minns som utsatt i skolan.

Hur är skribentens förhållande till källorna och hur framställs de? Är källorna aktörer, objektifieras de eller hamnar i en offerposition?

Fadime är en aktör i DNs artikel, och hennes över 16 år gamla ord, gör henne lätt helgonlik. Hon är inte i en offerposition i artikeln, och hon objektifieras inte. Hon framställs som en förkämpe för andra hedersutsatta flickor och kvinnor. Skribenten är missnöjd med riksdagens, regeringens och migrationsverkets arbete med hedersrelaterat våld och förtryck. Genom att hänvisa till Mikael Törn och Elisabeth Massi Fritz stärker hon sin tes om att inte tillräckligt görs för att komma tillrätta med hedersproblematiken. Inte heller någon av dessa objektifieras. Expressens skribent är negativ till myndigheternas och socialtjänstens agerande. Hon är även negativ till förklaringen från Åsa Furén Thulin om att det behövs en kompetenshöjning. De framställs inte på ett positivt sätt, förutom att skribenten är positiv till Sveriges Radios granskning. Den flicka som skribenten minns från sin barndom är ett offer, men kan inte betraktas som en källa. Även "Sarah" beskrivs i artikeln som ett offer, om än en aktör då hon aktivt ringer socialtjänsten.

Hur är rollerna fördelade? Finns det huvudroll och biroller? Går det att urskilja en hjälte/förkämpe, en antagonist/fiende, en hjälpare eller vän, ett offer? Finns det en medlare eller informatör i texten?

Fadime framställs som en helgonlik förkämpe i DNs artikel, en hjälte i ett samhälle som tycks stå still. Myndigheterna blundar enligt skribenten för det faktum att antalet barn som kommer till Sverige som asylsökande är gifta, de framställs därför som antagonister gentemot Fadime och andra personer utsatta för hedersrelaterat våld. Skribenten tycker att Migrationsverket och svenska beslutsfattare är antagonister som inte tar ett tillräckligt stort ansvar för att få bukt på detta problem. Medlaren och informatören i texten är skribenten själv. Hedersutsatta människor är offer i texten i Expressen, och myndigheterna är antagonister som agerar på ett felaktigt sätt. Skribenten själv tar på sig en roll som medlare och informatör, en person som vill förmedla "sanningen", synligöra vad som blundas för i samhället. Detta faktum, att skribenten framstår som medlare och informatör, är något som är vanligt i de debattartiklar och ledare som jag analyserat. En hjälpare till skribenten är Sveriges Radios granskning.

Används värdeladdade ord i texten? I vilken utsträckning och i vilka delar av texten?

Det finns exempel på värdeladdade ord i DNs artikel, men de är få. Skribenten lutar sig mer mot fakta i detta fall och mindre på känsla. Exempel på värdeladdade ord är: "förbjuda", "förödande" och "förbjudet".

Ja. Skribenten i Expressen använder många värdeladdade ord, vilket ger mer tyngd åt texten. Bland annat när hon berättar en kortare egenupplevd historia från sin barndom. Exempel på värdeladdade ord i artikeln är: ”utfrys”, ”uppriven” och ”oförsvarligt”.

Sammanfattning av analyserna i ledarartiklarna:

Det skiljer sig åt vilka källor ledarskribenterna hänvisar till i DN och Expressen. I DN hänvisas till en organisation, en myndighet, en advokat, migrationsverket och Fadime. Fadime framstår som en förkämpe och inte som ett offer. Skribenten på Expressen hänvisar till en annan nyhetskälla och till en myndighet. I sin ledarartikel berättar hon även om egna erfarenheter i barndomen, genom en flicka i sin klass, och hon använder sig också av Sarah. Flickan i klassen och Sarah är inga källor i texten, men de framstår som offer, även om Sarah också visar exempel på handling för att komma ur offerpositionen. Båda ledarskribenterna har satt sig själva i rollen som informatörer, och det är tydligt att det är deras åsikter och politisk färg som talar i artiklarna. Båda skribenterna är också kritiska till myndigheternas agerande i frågan om hedersrelaterat våld. Skribenten i Expressen använder sig mer av värdeladdade ord och egna erfarenheter än vad skribenten i DN gör. I Expressen framställs de hedersutsatta flickorna också mer som offer än vad hedersutsatta Fadime gör i DN:s artikel.

Debatt:

Vilka källor används i artikeln? Kan några av dessa anses vara experter på hedersrelaterat våld?

Förutom DN:s debattör Maria Rashidi själv och hennes organisation ”Kvinnors rätt”, hänvisas till polischef Carin Götblad, jämställdhetsminister Åsa Regner, Statsminister Stefan Löfven, Diskrimineringsombudsmannen (DO), ”den feministiska regeringen”, Nätverket mot hedersrelaterat våld, juridisk expert Göran Lambertz och Fadime Sahindal. Rashidi företräder organisationen ”Kvinnors rätt” och kan själv anses vara expertis i dessa frågor. Hon har dessutom personliga erfarenheter av hedersrelaterat våld. Även ”Nätverket mot hedersrelaterat våld” kan anses vara expertis. I artikeln nämns inte ministrarna och diskrimineringsombudsmannen med namn. Det är lite gåtfullt och innebär att du som läsare behöver ha viss kunskap om den svenska regeringen under hösten 2017 för att förstå vem som avses i texten. Sara Mohammad som står bakom debattartikeln i Expressen är själv expert på området. Som grundare av Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime, Gapf, utbildar hon människor som kommer i kontakt med hedersrelaterat våld i sitt yrkesliv. Mikael Törnkvist är journalist, författare och medlem i Gapf.

Vem får komma till tals själv och vem beskrivs eller omtalas endast av skribenten?

Rashidi citerar jämställdhetsministern (Åsa Regner). Hon citerar även statsministern (Stefan Löfven) och före detta justitierådet (Göran Lambertz). Carin Götblad och Fadime omtalas i artikeln, liksom ”Nätverket mot hedersrelaterat våld” och Diskrimineringsombudsmannen. Hon talar sig också varm om sin egen organisation ”Kvinnors rätt”. Artikeln i Expressen återberättar delvis det reportage som den 4 oktober sändes i SVTs Aktuellt. Mohammad och Thörnqvist får själva komma till tals och Nora och Sara beskrivs endast utifrån tidigare reportage. Även Migrationsverket refereras till utifrån reportaget i Aktuellt.

Hur är skribentens förhållande till källorna och hur framställs de? Är källorna aktörer, objektifieras de eller hamnar i en offerposition?

Rashidi är kritisk till hur politiker och myndighetspersoner hanterar integrationsfrågan. Hon tycker att regler upprättas för präster och svenska kyrkan och att lagstiftningen endast tycks gälla infödda svenskar. Hon är kritisk till att regeringen kallar sig feminister när de bortser från alla invandrantjejjers behov och problem med att inte få leva fritt. Hon ställer sig bakom Fadime Sahindal, och tycker sig få stöd för sin tes om samhällskontrakt för nyanlända av Göran Lambertz, som hon kallar ”en av landets främsta juridiska experter.” Hon talar sig även varm om sin egen organisation ”Kvinnors rätt” och systerorganisationen ”Nätverket mot hedersrelaterat våld”. De som objektifieras i texten i DN är statsministern, jämställdhetsministern och diskrimineringsombudsmannen, samt ”Världens första feministiska regering”. SVTs Aktuellt framställs av Expressens debattörer i positiva ordalag som ett väl genomfört program som skildrar en händelse på ett trovärdigt sätt. Debattörerna är kritiska till Migrationsverkets beslut. De anser att Migrationsverket i sin motivering till avslaget framstår som okunniga och att de behöver vidare utbildning i könsstymning och hedersproblematiken i Somalia.

Hur är rollerna fördelade? Finns det huvudroll och biroller? Går det att urskilja en hjälte/förkämpe, en antagonist/fiende, en hjälpare eller vän, ett offer? Finns det en medlare eller informatör i texten?

Svenska myndigheter uppges blunda för det stora samhällsproblem som hedersrelaterat våld innebär. De framställs som antagonister gentemot de som är utsatta för hedersrelaterat våld. Rashidi fungerar själv som en ”informatör”, ”medlare” i sin debattartikel i DN. Huvudrollen innehas av invandrarkvinnor i grupp och alla invandrare kan beskrivs som offer för en dålig integrationspolitik. ”Sara” och ”Nora” i Expressens debattartikel får representera gruppen asylsökande somaliska flickor, men även flickor som blivit könsstympade. Det är offerroller (utsatta) och i detta fall även biroller. SVT Aktuells reportage ges en biroll och fungerar som hjälpare till Gapf för att skildra hedersförtrycket. Sara Mohammad och Mikael Törnqvist framstår själva som informatörer och Migrationsverket framstår som antagonisten

(fienden) i artikeln. Antagonisten själv kommer dock inte till tals mer än i andra hand, i det utvisningsbeslut som refereras till i Aktuellt.

Används värdeladdade ord i texten? I vilken utsträckning och i vilka delar av texten?

Rashidis meningar är värdeladdade. Det är sällan endast enskilda värdeladdade ord i debattartikeln i DN utan hela meningar som är byggda för att väcka känslor och opinion. Exempel på värdeladdade meningar är: ”Det kostade henne livet, hennes man skar halsen av henne”, ”Slöjtvång, oskuldstvång, tvångsäktenskap är idag vardagsmat” och ”fritt fram för oskuldstvångskulturer”. Även Mohammad och Thörnqvist använder sig i hög utsträckning av värdeladdade ord för att ge tyngd åt sin debattartikel i Expressen och framföra sina ståndpunkter på ett tydligt sätt. Det kan bidra till att skapa ett engagemang och känslor hos läsaren i detta fall, när det är viktigt att skapa opinion. Exempel på värdeladdade ord i artikeln är: ”barbariska”, ”fasansfulla” och ”katastrofala”.

Sammanfattning av analyserna i debattartiklarna

I DN citeras många Elit-källor i debattartikeln. Skribenten citerar jämställdhetsministern (Åsa Regner), statsministern (Stefan Löfven), före detta justitierådet Göran Lambertz och polischefen Carin Götblad, samt Diskrimineringsombudsmannen (DO). Andra som omtalas i artikeln är Fadime, liksom ”Nätverket mot hedersrelaterat våld” och ”Kvinnors rätt”. Det är två organisationer som hon själv är inblandad i. Skribenten är kritisk till hur ämnet hedersrelaterat våld behandlas inom politiken och hos myndigheterna i det svenska samhället, som hon tycker är duktiga på att välkomna nya medborgare, men betydligt sämre på att integrera dem. Regner och Löfven framstår som antagonister gentemot hedersutsatta, medan hon använder citat från Lambertz och Götblad för att stödja sin tes om att ett samhällskontrakt skulle kunna vara rätt väg att gå. Debattartikeln i Expressen hänvisar istället till en annan nyhetskanal, SVTs Aktuellt. Det är främst skribenterna Mohammad och Thörnqvist som kommer till tals. De hedersutsatta flickorna Nora och Sara beskrivs endast utifrån tidigare reportage i Aktuellt, vilket gör att de blir offer. De för inte sin egen talan och deras eget handlande som hedersutsatta är inte centralt i artikeln. Även Migrationsverket refereras till utifrån reportaget i Aktuellt, och myndigheten framstår som antagonister i artikeln. Samtliga tre debattörer sätter sig själva i rollen som informatörer, och i likhet med ledarartiklarna är det väl synbart att de framför sina egna åsikter och politiska uppfattningar i sina artiklar. Båda debattartiklarna använder sig mycket av starka värdeladdade ord för att stödja sina teser. Dessa debattartiklar skiljer sig främst i vilka källor de använder, och det är också det enda sättet jag ser anledningen till att de återfinns i respektive tidning. Artiklarna liknar varandra i sitt språk, och åsikterna förefaller vara lika mellan debattörerna. Det märks att de är skrivna för att påverka läsaren till en reaktion.

Reportage:

Vilka källor används i artikeln? Kan några av dessa anses vara experter på hedersrelaterat våld?

I den första artikeln i DN är källorna ”Saba” och ”Dalia”. Båda kvinnorna som figurerar är hedersutsatta som själva får komma till tals. I faktarutan om den nationella stödtelefonen hänvisas till ”Länsstyrelsen Östergötlands nationella kompetensteam”. Det är den enda expertiskällan. Maria Rashidi är källan i det andra reportaget i DN. Rashidi har själv varit utsatt för hedersrelaterat våld, men är även grundare av organisationen ”Kvinnors rätt”. Hon är genom sitt engagemang i en organisation som arbetar för kvinnors rättigheter en expert på området.

I det första reportaget i Expressen finns fler källor. ”Leyla”, Länsstyrelsen Östergötlands nationella kompetensteam mot hedersrelaterat våld och förtryck, Åsa Furén Thulin (chef för sektionen Socialtjänst vid SKL, Sveriges kommuner och landsting), Dilek Baladiz (enhetschef på resurscentret Origo), Juno Blom (utvecklingssamordnare vid Länsstyrelsen i Östergötlands nationella kompetensteam), Salar Shalmashi (sexolog och psykoterapeut på RFSU-kliniken i Stockholm). Alla källor som nämns ovan utom ”Leyla” kan anses vara expertis på sitt område. Salar Shalmashi är Sexolog och Psykoterapeut på RFSU-kliniken i Stockholm. Han förefaller inte vara expert på just hedersrelaterat våld. ”Dilsa” är den enda källan i Expressens andra reportage. ”Dilsa” har själv varit utsatt för hedersrelaterat våld och anses inte vara expertis. Hon förestår ingen organisation och förefaller inte arbeta med andra som är utsatta för hedersrelaterat våld. Inga andra källor förekommer i texten.

Vem får komma till tals själv och vem beskrivs eller omtalas endast av skribenten?

Saba och Dalia är de som får komma till tals i den första artikeln i DN. De representerar två unga kvinnor som själva utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. I artikeln omtalas Sabas föräldrar och en pojkvän. Även släktingar till Saba omtalas. Senare framgår att släktingarna är hennes kusiner. Även Socialtjänsten, en kurator hos Socialtjänsten och kompisarna omtalas. Senare i artikeln omtalas ett kvinnoboende som ”Saba” bott på, samt hennes syskon. Syskonen är de hon saknar mest efter att ha tvingats bryta kontakten med sina föräldrar. I delen om Dalia omtalas hennes mamma, pappa och bror. Det skrivs i artikeln att hon har lånat en lärares telefon för att prata med journalisterna för detta reportage. En kamrat nämns i förbigående. Kamraten omtalas för att beskriva ett samtal hon ringt från sin egen telefon som inte föll i god jord hos föräldrarna. Några bekanta som pappan träffat i moskén nämns också som troliga upphovsmän till hennes pappas handlande. Det står att mamman endast träffar kvinnor från sitt gamla hemland. Inga andra än ”Saba” och ”Dalia” kommer själva till tals i reportaget. Maria Rashidi får själv komma till tals i DN:s andra reportage. Omtalas gör också hennes exman

Rahman, som även är hennes mammas kusin. Andra som omtalas i texten är Shahen Mohammad Reza Pahlavi, Marias systrar och mamma, ayatollah Khomeini och Rashidis tre barn, en son och två döttrar. Några arbetskamrater nämns, och två kvinnliga poliser. En ung man i träningsoverall omnämns som den som kastade syra i Rashidis ansikte.

”Leyla” har blivit intervjuad av reportern och därmed kommit till tals själv i Expressens första reportage. Andra som blivit intervjuade och kommer till tals är Dilek Baladiz på Origo, Juno Blom på Länsstyrelsen Östergötland och Salar Shalmashi, Sexolog och Psykoterapeut på RFSU-kliniken. Det hänvisas till en intervju som SRs reporter Alexandra Sannemalm gjort där Åsa Furén Thulin, som är chef på sektionen Socialtjänst, SKL får komma till tals i ett citat. Andra som omtalas och i vissa fall beskrivs i artikeln är ”Leylas” föräldrar, familj och släkt, en jämnårig kille som ”Leyla” blev kär i, den 37-åriga man som hon tvingades gifta sig med som 16-åring, frivilligorganisationer och Socialtjänsten i Sverige, Sveriges Radio ”P1-morgon”, ”Sarah”, Juno Bloms tidigare elev och dennes tvillingbror. Endast ”Dilsa” kommer till tals i det andra reportaget i Expressen. I reportaget omtalas även ”Dilsas” mamma och fyra syskon, hennes släkt, en moster, en 27-årig kusin som ”Dilsa” förväntades gifta sig med och en farbror. Även en lärarinna i högstadiet och hennes nuvarande man omnämns i reportaget. Fadime omnämns som en förebild för ”Dilsa” som hon också träffade över en fika i tonåren.

Hur är skribentens förhållande till källorna och hur framställs de? Är källorna aktörer, objektifieras de eller hamnar i en offerposition?

”Saba” och ”Dalia” är i offerroller, men ”Saba” framstår som en självständig kvinna som själv tagit sig ur sin utsatthet genom att söka hjälp, flytta hemifrån och välja att utbilda sig. ”Dalia” har tagit ett första steg ut ur sin utsatthet genom att låna sin lärares telefon och aktivt låta sig intervjuas av de två journalisterna. Båda är därmed aktörer, även i den meningen att de är aktiva och utför en handling. Skribenterna i DN tar tydligt ställning för de utsatta kvinnorna i sin text. Deras släktingar utmålas som källorna till deras problem (antagonisterna). Det andra reportaget i DN ger intrycket av att skribenten är på Maria Rashidis sida. Maria Rashidi framställs som en stark kvinna som utsatts för hedersbrott. I relation till sina egna upplevelser som utsatt för hedersrelaterat våld, har hon haft ett 20 år långt engagemang för hedersutsatta människor i Sverige. Hon omtalas med sitt riktiga namn och framställs som en kvinnlig förkämpe. Skribenten har hög respekt för Rashidi och han vill därför inte framställa henne som ett offer.

Skribenten i Expressen står på ”Leylas” sida. Den 16-åriga ”Leyla” är ett offer och utsätts för äktenskapstvång. Senare i texten visas en inneboende styrka hos ”Leyla” när hon kommer hem till

Sverige och kontaktar Socialtjänsten. Efter att hon inte fått någon bra respons där söker hon sig aktivt till frivilligorganisationerna. ”Leyla” tar sig på detta sätt ur offerrollen och blir en aktör som är i rörelse. Hon får komma till tals själv i artikeln och hon objektifieras inte av skribenten. Hon beskrivs som svensk, då hon är både född och uppvuxen i Sverige. Övriga källor är expertis på sina områden och inte själva utsatta. De är aktörer som jobbar för en förändring för personer som utsätts för hedersrelaterat våld. Skribenten i det andra reportaget i Expressen är imponerad av ”Dilsa” och hyser stor respekt för henne. ”Dilsa” är en aktör som vägrar finna sig i att bli bortgift. Hon har ett stort politiskt intresse i tonåren och ett träningsintresse. Hon är i en utsatt offerposition som barn och tonåring, men är i reportaget en viljestark person som tagit sig långt på sin vilja att bestämma över sitt eget liv. Hennes upplevelser ligger en bit tillbaka i tiden och hon har ett helt annat liv idag. Det är på många sätt en solskenshistoria.

Hur är rollerna fördelade? Finns det huvudroll och biroller? Går det att urskilja en hjälte/förkämpe, en antagonist/fiende, en hjälpare eller vän, ett offer? Finns det en medlare eller informatör i texten?

”Saba” och ”Dalia” är huvudroller i berättelsen i DN och deras föräldrar och släkt framställs som deras motståndare/antagonister. Socialtjänsten och kvinnoboendet har biroller och är hjälpare till ”Saba” för att bli fri från sina föräldrars våld. Läraren är en hjälpare för ”Dalia” när hon beskrivs låna dennes telefon. Det finns ingen medlare eller informatör i texten. I det andra DN-reportaget är Maria Rashidi hjälten och huvudrollsinnehavaren. Hennes exman framställs som antagonisten, Marias motståndare. Mannen som kastar syra är en hjälpare till hennes exman Rahman. Som hjälpare till Rashidi finns två poliser som lyssnade och gav henne överfallslarm. Barnen och Rashidis syster är viktiga roller i Rashidis liv. Barnen har Maria kämpat mycket för att ge ett bra liv. De är också offer för det hedersrelaterade våldet. En medlare eller informatör finns i Rashidis syster, som pushade henne i att leva ett liv fritt från förtryck när hon kom till Sverige, bland annat genom att uppmana henne att låta bli att ha på sig slöjan på en privat fest.

”Leyla” framställs i Expressens första reportage som huvudperson och hjälte som tagit sig ur hedersförtrycket. Juno Blom, Dilek Baladiz och Salar Shalmashi är experter som uttalar sig om hedersrelaterat våld och förtryck i allmänhet. De har ingen roll i ”Leylas” berättelse, men är hjälpare till andra som är utsatta för hedersrelaterat våld. Åsa Furén Thulin ges en förklarande/försvarende roll där hennes replik: *”Överlag behövs det kompetenshöjning”* bekräftar att Socialtjänsten brister i sitt ansvar gentemot både ”Leyla” och ”Sarah” när de ber om hjälp. Hon är därför en medlare som får stå till svars för att dessa flickor inte fått den hjälp de behöver. ”Leylas” familj, släkt och 37-åriga man framställs som hennes motståndare och är antagonister i berättelsen. Frivilligorganisationerna är de som fungerar

som "Leylas" hjälpare och vänner. "Dilsa" är huvudpersonen i Expressens andra reportage, och hon framställs som en hjälte. Fadime och högstadielärarinnan är hennes vänner och hjälpare. De är ett stöd och förebilder på vägen mot ett självständigt liv i tonåren. "Dilsas" mamma är ett offer för hederskulturen. Antagonisten, eller den största fienden i reportaget är den stora släkt som finns bakom familjen. Kvinnorna i släkten, som får personifieras av en moster och "Dilsas" mamma ser till synes ut att upprätthålla denna kultur, vara hjälpare till släkten. "Dilsas" mamma har därför fått en dubbelroll, både som offer och förtryckare. Barnäktenskapet som planeras för "Dilsa" förhindras av den farbror hon söker hjälp hos, han är därför en hjälpare och vän, samt en medlare mellan "Dilsa" och hennes mamma. I övrigt är reportaget märkligt fritt från personer som Dilsa sökt hjälp hos. Hon framställs som att hon har tagit sig ur hedersförtrycket helt på egen hand.

Används värdeladdade ord i texten? I vilken utsträckning och i vilka delar av texten?

Det finns en del värdeladdade ord i det första av DN:s reportage. Det är många värdeladdade ord i relationen mellan Saba och hennes föräldrar, till exempel: "*rasande*", "*hotade att döda*" och "*våldsamheterna*". I delen om Dalia och relationen mellan henne och hennes föräldrar finns inte lika många. Det är inte skribenten som avsiktligt använder värdeladdade ord, snarare intervjupersonerna själva. Det finns en del värdeladdade ord som förstärker även det andra DN-reportaget. De finns både i de delar där Maria får möjlighet att tala själv och i de avsnitt när skribenten berättar. Exempel på värdeladdade ord som dyker upp i texten är: "*brutalt*", "*omänskligt*" och "*hatade*".

De flesta som finns i Expressens första reportage dyker upp i "Leylas" egen berättelse, exempelvis: "*kontrollerad*", "*begränsad*" och "*jättearg*". "Leylas" berättelse tar upp halva reportaget, experterna använder inte många värdeladdade ord, inte heller skribenten. Även i Expressens andra reportage förekommer värdeladdade ord mestadels i "Dilsas" egna repliker. Det förekommer även en replik som mostern ska ha sagt till "Dilsa" när hon frågade varför småbröderna fick göra vissa saker som inte "Dilsa" fick ("*blir knullade*"). Värdeladdade ord i "Dilsas" egna repliker är exempelvis: "*livrädd*", "*uppföringar*" och "*otäckt*".

Sammanfattning av analyserna i reportagen

Både skribenterna i DN och skribenten i Expressen hänvisar i reportagen till kvinnor som själva blivit utsatta för hedersrelaterat våld. I DN hänvisas även till en myndighet och till en organisation i reportagen. Maria Rashidi som medverkar i reportage nummer två figurerar både som källa och expertis, i och med att hon dels själv utsatts för hedersrelaterat våld och dels grundat organisationen "Kvinnors rätt" som arbetar för att hjälpa andra som utsatts. I Expressen hänvisas till många fler källor, vilket

troligtvis beror på att de ska verka övergripande på området, till skillnad från reportagen i DN som ingår i en reportageserie och är mer specificerade och djupare på grund av detta. Expressens källor och expertis sträcker sig över två hedersutsatta kvinnor, tre myndigheter och resurcenter, samt organisation RFSU. I Expressens andra reportage medverkar endast den hedersutsatta kvinnan "Dilsa" som inte ska ses som expertis. Här nämns även Fadime. Offren för det hedersrelaterade våldet och andra intervjuade behandlas med stor respekt av skribenterna i samtliga fyra reportage. Alla hedersutsatta som kommer till tals i reportagen är även i rörelse och aktiva för att ta sig ur sin offerroll. De objektifieras inte, skribenterna förefaller snarare vara imponerade av dem. Deras familj och släkt däremot, framstår till stor del som antagonister i handlingen. Det gör även till viss del Socialtjänsten och SKL. Nationella Kompetensteamet på Länsstyrelsen Östergötland, Origo och RFSU medverkar som expertis, liksom i viss mån även Kvinnors rätt och Nätverket mot hedersrelaterat våld. Skillnaderna mellan vilka källor som DN använder sig av och vilka Expressen väljer är inte lika stora i dessa reportage som i övriga artiklar som analyserats i detta kapitel. Inte heller i användningen av värdeladdade ord märks några större skillnader. Värdeladdade ord återfinns mestadels i de hedersutsattas egna berättelser i dessa reportage. Det tyder på att de inte medvetet används av skribenterna för att ge tyngd åt deras eget reportage, utan mer en tyngd åt offrens egna upplevelser.

Nyhetsartikel:

Vilka källor används i artikeln? Kan några av dessa anses vara experter på hedersrelaterat våld?

I DN:s nyhetsartikel används Åsa Lindhagen (mp), Socialborgarråd i Stockholms stad, Origo, länets resurscentrum, Dilek Baladiz, enhetschef på Origo och Ungdomsstyrelsen (MUCF). Dilek Baladiz på Origo är expertis inom hedersrelaterat våld. I Expressens nyhetsartikel omnämns Gapf (Glöm aldrig Pela och Fadime) som anordnar galan, Fadime Sahindal, Jan Björklund och Jonas Gardell. Gapf som anordnar galan är expertis.

Vem får komma till tals själv och vem beskrivs eller omtalas endast av skribenten?

Åsa Lindhagen och Dilek Baladiz är intervjuade och kommer till tals i DN:s artikel. Omtalas gör Ungdomsstyrelsen (MUCF) och Socialtjänsten.

Fadime Sahindal får komma till tals i andra hand i Expressens artikel, med sitt tal i riksdagen två månader innan hon dog. Ett citat postumt. Jan Björklund och Jonas Gardell har även de citat i artikeln. I texten omtalas även Gapf, Leyla och Tjetjeniens president. Medverkande kända personer som nämns i nyhetsartikeln är: Carola, Alexandra Rapaport, Lena Endre och Lill Lindfors.

Hur är skribentens förhållande till källorna och hur framställs de? Är källorna aktörer, objektifieras de eller hamnar i en offerposition?

Skribenten tar inte ställning i artikeln i DN, det är en nyhetsartikel där de två intervjupersonerna och fakta tas upp. Källorna är aktörer, men objektifieras inte och hamnar inte i en offerposition.

Även nyhetsartikeln i Expressen är neutral. Bråstedt försöker att inte ta ställning utan endast rapportera från galan. Det berättas om Fadimes tal i riksdagen och om händelserna i familjen som föranledde hennes död. Skribenten har inte något närmare förhållande till någon av källorna. Fadime framställs som ett offer och en aktör som varit utsatt för hedersrelaterat våld, och som hyllas med en gala. Övriga är aktörer som deltar i galan.

Hur är rollerna fördelade? Finns det huvudroll och biroller? Går det att urskilja en hjälte/förkämpe, en antagonist/fiende, en hjälpare eller vän, ett offer? Finns det en medlare eller informatör i texten?

Åsa Lindhagen är politiker och Dilek Baladiz är enhetschef på resurscentret Origo. De är huvudpersoner i DNs artikel. De arbetar för att sprida kunskap om hedersrelaterat våld och att hjälpa utsatta. Därför är de hjältar/förkämpar. Informatören i texten är skribenten själv. Det finns ingen given antagonist eller fiende, inte heller en hjälpare, vän eller ett offer.

Fadime är i centrum och har en huvudroll i Expressens artikel. Övriga deltagare i galan är utomstående. Björklund pratar om "Leyla" som är ett offer för hedersförtryck. Gardell pratar om förföljelse av homosexuella i hederns namn. Gardell, skribenten och Björklund framstår som medlare och informatörer. Det går inte att urskilja en hjälte eller en antagonist, inte heller en hjälpare eller vän.

Används värdeladdade ord i texten? I vilken utsträckning och i vilka delar av texten?

Ja, det finns värdeladdade ord i texten i DN, men i likhet med den andra nyhetsartikeln är de inte till för att skapa opinion. Artikeln är neutral. Värdeladdade ord som förekommer är: "tvångsäktenskap", "högriskperiod" och "förbjudet". Alla dessa ord används i repliker av de intervjuade källorna Åsa Lindhagen och Dilek Baladiz.

Det finns värdeladdade ord även i Expressens artikel, men de är inte till för att väcka opinion. Artikeln är trots dessa ord mycket neutral. Exempel på värdeladdade ord är: "explodera", "mardröm" och "förtryck". Orden används i samband med att skribenten berättar om utsatta Fadime, och när Jan Björklund berättar om "Leyla" i sitt tal på galan.

Sammanfattning av analyserna i nyhetsartiklarna

Även här märks en skillnad i vilka källor som används. DN:s nyhetsartikel består av två intervjuer med enhetschefen på resurscentret Origo och med en politiker i Stockholms län. Även Ungdomsstyrelsen (MUCF) och Socialtjänsten omtalas i artikeln för att ge tyngd åt den fakta som beskrivs. Samtliga som omtalas i denna artikel är en form av Elit-källor, enhetschefen på Origo är även expertis på hedersrelaterat våld. Nyhetsartikeln i Expressen är lättsammare och handlar om Fadimegalan som har ägt rum i Stockholm. Här finns inte några Elit-källor förutom partiledaren för Liberalerna, Jan Björklund. Andra som citeras i artikeln i Expressen är Jonas Gardell och Fadime. Ingen av källorna i denna artikel är att betrakta som expertis. Gapf som är anordnare av galan är expertis, men de omtalas bara i artikeln och kommer inte till tals själva. Båda artiklarna är tänkta att vara neutrala. Ingen av skribenterna tar öppet ställning, de rapporterar endast vad som sker och vad som sägs. Det förekommer värdeladdade ord i båda artiklarna, men de är inte till för att väcka opinion.

Sammanfattning och diskussion av den kvalitativa analysen steg två

Den kvalitativa analysen, steg två svarar på dessa övergripande frågeställningar:

- Hur gestaltas hedersrelaterat våld i de två valda tidningarna med fokus på dramaturgi, aktörer samt användning av expertis och andra källor?
- Vilka får komma till tals i rapporteringen av hedersvåld?

Även denna kvalitativa analys visar på att det finns många källor och expertis som används inom området hedersrelaterat våld. Det är många utsatta som får komma till tals på ett nyanserat och bra sätt. Offren för hedersrelaterat våld objektifieras inte i texterna, och de får prata efter egna ord, erfarenheter och uttryck. Samtliga utsatta kvinnor som kommer till tals i artiklarna behandlas med stor respekt av skribenterna och mycket fokus ligger på att framhålla deras styrkor och mod att ta sig ur sin utsatta position. De framställs som att de är i rörelse, aktiva aktörer som har drömmar och mål som de strävar efter att uppfylla. Även organisationerna och dess förkämpar behandlas på ett respektfullt sätt av skribenterna. Deras arbete kritiserar aldrig och de baktalas inte på något sätt i någon artikel. De som granskas och kritiserar hårdast i artiklarna är myndigheter och politiker. Skribenterna strävar ofta efter att få till en reaktion hos dessa. De som anses vara hedersförtryckare, ofta fäderna, makarna och övriga manliga släktingar till de utsatta kvinnorna beskrivs i samtliga fall som antagonister och får inte komma till tals, de omtalas bara. Det gör att rapporteringen ger en delvis ensidig bild av hedersproblematiken, och kan medföra att dessa män kommer längre från övriga samhällsmedborgare och därmed känner sig diskriminerade i det svenska samhället. Som Maria Rashidi beskriver i sin debattartikel framställs dessa

män som lätt efterblivna och oförmögna att ta till sig den syn på jämställdhet och mänskliga rättigheter som vi har här i Sverige.

Det märks en stor skillnad mellan olika artikeltyper i språk och i hur aktiv skribenten är i texten. De två nyhetsartiklarna som analyserats strävar i mångt och mycket efter att vara neutrala och endast rapportera ett händelseförlopp. Nyhetsartiklarnas totala motsats är debattartiklarna. Debattartiklarna är byggda på åsikter och till för att skapa en opinion, att påverka. Även ledartiklarna är byggda på åsikter, dock mer med bakgrund av tidningens politiska ståndpunkt. Det innebär i praktiken, att medan debattartiklarna är riktade mot hela partipolitiken, med en önskan att påverka, är ledartiklarna mer inriktade på att kritisera politiska motståndare. Både Expressen och Dagens Nyheter är liberala. Detta kan ha medverkat till att Liberalerna och Jan Björklund är det parti och den politiker som framställts mest positivt jämfört med övriga partier och partiledare. Detta är synbart även i de delar av tidningen som inte är ledarsidor. Många av de artiklar som analyserats i denna kvalitativa studie har varit lätta att placera in i en dramaturgisk modell. De artiklar som har starkast dramaturgi är reportagen. Med det menar jag att skribenten som skriver ett reportage har en större frihet att utforma en egen dramaturgisk berättelse, än den skribent som skriver en nyhetsartikel eller en nyhetsnotis som ska vara mer neutral. Reportagen använder sig även av flest källor och går djupare in för att förmedla en historia. I reportagen finns mycket information och faktauppgifter att hämta. Vad gäller värdeladdade ord förekommer de mindre i nyhetsartiklarna, men är mycket vanliga i debattartiklarna. I debattartiklarna och ledarna har skribenten även en mer framträdande roll. Därmed blir skribenten också en aktör i dessa artiklar. Även i reportagen hittas en hel del värdeladdade ord, ofta i samband med att de utsatta kvinnorna får komma till tals själva.

7.3 Resultat av den kvalitativa analysen steg tre

I denna del presenteras svaren på de intervjufrågor som skickats ut till Karin Sörbring på Expressen och Hans Arbman och Thomas Lerner på DN.

Här besvaras denna övergripande frågeställning:

- Hur upplever tre journalister på de utvalda tidningarna sitt gestaltande av hedersrelaterat våld och på vilket sätt upplever de att deras rapportering har fått genomslag i samhället?

1. Är hedersrelaterat våld ett speciellt känsligt område för er som journalister? På vilket sätt isåfall?

Karin

Nja. På Expressen vill vi beröra och då väjer vi inte för svåra och komplicerade frågor utan strävar efter att belysa dem ur så många aspekter som möjligt. Som journalist är jag medveten om att rapportering om utmaningar i integrationen kan användas av främlingsfientliga krafter, men det får inte hindra mig att uppmärksamma en viktig fråga om mäns och kvinnors lika rättigheter (och skyldigheter), oavsett personernas rötter.

Hans och Thomas

Hedersrelaterat våld har varit ett känsligt område för journalister liksom för många andra yrkesgrupper. Det har funnits en rädsla för att peka ut folkgrupper eller kulturer där hedersvåldet förekommer. Rädslan har bestått i att man inte vill riskera att anklagas för att gå rasisters eller främlingsfientligas ärenden – eller till och med att själv anklagas för att vara rasist eller islamofob.

Detta är som sagt något som präglat många olika yrkesgrupper under flera decennier och journalister är inte något undantag. I grunden har det funnits en välvilja och en hänsyn, men konsekvensen har blivit att hedersförtrycket förtigits och gömmts undan på ett olyckligt sätt.

I arbetet med vår artikelserie i vintras försökte vi att inte ha några skygglappar. Vår ambition var att försöka beskriva hur det ser ut så ocensurerat som möjligt.

Tolkning av svaren:

Alla tre reportrarna tar upp det faktum att en granskning av det hedersrelaterade våldet är ett känsligt område på grund av att det kan användas av främlingsfientliga krafter. Thomas och Hans kan se att detta faktum har gjort området känsligt att närma sig för alla yrkesgrupper, och därmed även för journalister som grupp. Alla tre journalisterna betonar att det är en viktig fråga att belysa.

2. Vilken typ av expertis och vilka källor använder ni er av, och hur har ni gjort detta urval?

Karin

Som reporter på Expressen förväntas jag hänga med i samhällsdebatten och hyfsat snabbt kunna hitta relevanta experter och "case". För de här två publiceringarna talade jag med ett 20-tal experter från Länsstyrelsen, kommunen, landstinget, frivilligorganisationer, RFSU och med kvinnor och män som har erfarenhet att leva i hederskulturer. Jag läste rapporter och artiklar och såg TV-inslag. Jag gjorde bara någon månad före hedersvåldsreportagen en annan stor granskning av muslimer i Sverige och det materialet och de kontakterna hade jag nytta av även i det här fallet.

Hans och Thomas

För oss var det viktigt att låta människorna som berörts av frågan om hedersförtryck på olika sätt komma till tals och berätta om sina erfarenheter. Vår ambition var att skildra hedersförtrycket i ett bredare perspektiv. Den journalistiska rapporteringen har haft en tendens att fokusera på just hedersvåldet – i synnerhet det dödliga våldet. Detta utgör en väldigt liten del av det totala hedersförtrycket. Vi ville lyfta förtrycket i vardagen.

För att få en bild av hur det ser ut började vi med att prata med personer som arbetat aktivt mot hedersförtrycket i många år. Framför allt handlade det om kvinnor med personliga erfarenheter av hedersförtryck, som tagit sig ur detta och därefter ägnat sig åt att motarbeta och upplysa om hedersförtrycket. Flera av dessa kvinnor har startat organisationer som arbetar mot hedersförtryck och stöttar dem som utsätts för det. Bland dem kan vi nämna Sara Mohammad som grundade organisationen Glöm aldrig Pela och Fadime, Amineh Kakabaveh, som grundade Varken hora eller kuvad och Maria Rashidi, aktiv i Kvinnors rätt och i Nätverket mot hedersrelaterat våld. I detta nätverk pratade vi också med Nicklas Kelemen.

Flera av de vi pratat med har skrivit initierade och intressanta debattartiklar som vi läst. På det sättet hittade vi bland andra Galaxia Elias som startat gruppen #underytan. Därefter pratade vi anonymt med några kvinnor som kunde berätta vad det innebär att vara utsatta för hedersrelaterat förtryck.

Vi ville också visa att det är en fråga som inte enbart berör islam, vilket vissa hävdar. Därför hade vi tidigt en intervju med Broula Barnohro Oussi, som är aktiv i en syrisk-ortodoxa kristen församling. Vi pratade även med en religionshistoriker som underströk att hedersförtryck finns i flera olika religioner och kulturer. Vi ville också prata med några politiker som försökt att göra något mot hedersförtrycket. Bland annat pratade vi med den tidigare liberala integrationsministern Nyamko Sabuni. Hon har valt att inte ställa upp i intervjuer efter att hon lämnat politiken, men hon gjorde ett undantag när hon hörde vad vi ville prata om.

Nästan alla vi pratat med fram till dess hade själva invandrarbakgrund. Nästa steg blev att berätta om människor med svensk bakgrund som på olika sätt varit engagerade i frågan. Det var bland andra Juno Blom på det Nationella kompetensteamet i Östergötland. Vi träffade också polischefen Carin Götblad, som under några år var regeringens samordnare för frågan om våld i nära relationer, där hedersvåld var en liten del.

Stockholms läns resurscentrum Origo kunde berätta vad de möter när ungdomar söker hjälp och stöd hos dem mot hedersförtryck. En filosofiprofessor resonerade kring varför det händer så lite i fråga om hedersförtryck i Sverige.

I stort sett samtliga kvinnor med invandrarbakgrund som engagerat sig i arbetet mot hedersförtryck uppgav under intervjuerna att de känt sig motarbetade av svenska feminister. Detta tyckte vi var så intressant att vi bestämde oss för att ägna en artikel åt detta. Den artikeln baserades till en ganska stor del på en intervju med författaren Helene Bergman, som skrivit boken "Förortens Grupp 8". I anslutning till den artikeln intervjuade vi också Gudrun Schyman, som utsattes för ganska hård kritik av Helene Bergman. Till slut ville vi låta den högst politiske ansvarige i Sverige, jämställdhetsminister Åsa Regnér komma till tals.

Tolkning av svaren:

Både Karin, Hans och Thomas berättar här om en massiv materialinsamling inför sina reportage och artiklar. Hans och Thomas berättar om en materialinsamling i flera olika steg. Då deras artikelserie sträcker sig över tre månader, medan Expressens främst handlar om två reportage under januari skiljer sig naturligtvis tiden för detta materialinsamlingsarbete åt, precis som det faktum att Expressens reportage har fått ta mindre plats och därmed inte givit samma utrymme till många olika källor.

3. Har ni fått många starka reaktioner på er rapportering om hedersrelaterat våld?

Är de positiva eller negativa?

Karin

Ja. Det var många som läste reportagen, de hade lång lästid och de delades och diskuterades flitigt i sociala medier. Många var glada att vi uppmärksammade de utmaningar som finns och flera personer som levt med hedersförtryck hörde av sig och tackade. Det var även migrationskritiska personer som twittrade om materialet och försökte stärka sina teser utifrån det. Jag fick otroligt många mejl från båda dessa "falanger". Och givetvis besvarade jag alla brev och telefonsamtal.

Hans och Thomas

Vi har fått förvånansvärt få reaktioner. De som har kommit har övervägande varit positiva. Glädjande nog har vi inte fått några främlingsfientliga kommentarer överhuvudtaget. De kommer ju annars som ett brev på posten när man skriver om frågor som invandring, integration, tiggare etc.

Tolkning av svaren:

Här skiljer sig svaren åt mellan Karin och Thomas/Hans. Karin anser sig ha fått många reaktioner på sina två reportage, medan Hans och Thomas inte tycker att de fått det. Detta svar tyder på att Expressens artiklar lättare tas emot av den breda allmänheten, medan DN:s artiklar har en smalare läsarkrets. Det kan även bero på att DN har haft möjligheten att belysa frågan från många olika perspektiv. Sista frågan till journalisterna längre ner visar dock på att DN fått reaktioner högre upp i hierarkien som de tolkar som ett resultat på de artiklar som skrivits.

4. *Upplever ni att sättet att skildra hedersrelaterat våld har förändrats i journalistiken de senaste åren?*

Karin

En av våra journalister på ledarredaktionen har exempelvis gjort en podd om vikten av att se och uppmärksamma hur personer med hedersförtryck har det, så att dessa personer får samma rättigheter som alla andra som lever i Sverige. I min granskning av hur muslimer i Sverige har det och vilket avtryck de eventuellt kan sätta på landet talar även Nalin Pekgul om vikten av att våga ifrågasätta och granska maktstrukturer i grupper av människor från andra länder och med andra traditioner.

Hans och Thomas

Ja, det tycker vi. Under 2017 publicerade både Göteborgs Posten och Aftonbladet artikelsерier om hedersförtryck.

Tolkning av svaren:

Karins svar på denna fråga tyder på att hon upplever att ämnet hedersrelaterat våld har fått mer uppmärksamhet i de egna mediekanalerna på senaste tiden. Hon skriver att de bland annat producerat en podd i sina digitala kanaler, och betonar i flera av frågorna den granskning som hon själv gjort av muslimer i Sverige. Hans och Thomas svarar mer övergripande på frågan och betonar att både GP och Aftonbladet skrivit artikelsерier i ämnet de senaste åren.

5. *Upplever ni att er rapportering ger resultat i samhället och politiken?*

Karin

Mitt jobb som reporter är att belysa frågor ur många perspektiv så att läsare/tittare kan få ett underlag att själva bilda sig en uppfattning. Expressen når ibland fem miljoner användare i veckan och visst märks det att vi har en stor plattform att folkbilda och beröra. Flera av Expressens krönikor och ledarartiklar har också blivit uppmärksammade och vår nyhetsrapportering kan absolut påverka skeenden.

Hans och Thomas

I det tysta. Det är ingen som direkt hänvisat till våra artiklar, men vi märker att de läst dem. På den nationella kvinnodagen den 8 mars hade till exempel både Aktuellt och SVT Opinion långa inslag som baserades på våra artiklar. Vi tycker också att politiker och andra börjat prata mer om hedersförtryck efter vår artikelserie. Även medierna ägnar frågan ett större intresse.

Tolkning av svaren:

Karin pratar mycket om att Expressen har möjlighet att påverka den stora allmänheten, men även att ge dem möjligheter att själva bilda sig en uppfattning. Hans och Thomas pratar istället om att de märkt reaktioner på sina artiklar indirekt i politiken och i andra medieföretag. Dessa svar understryker det faktum att Expressen riktar sig mer mot den breda allmänheten, medan DN strävar efter att påverka politiken och högre makthavare. Därmed vänder sig DN till en smalare läsekrets.

8. Sammanfattning och diskussion

8.1 Diskussion av studien i relation till de övergripande frågeställningarna

• Hur gestaltas hedersrelaterat våld i de två valda tidningarna med fokus på dramaturgi, aktörer samt användning av expertis och andra källor?

Den kvalitativa analysen steg två ger en fördjupad inblick i hur olika källor och expertis behandlas i rapporteringen om hedersrelaterat våld. Den ger även en djupare inblick i på vilket sätt dramaturgi och gestaltningsteori påverkar rapporteringen.

Samtliga tre steg i denna studie visar på att det används många olika källor och expertis i artiklar om hedersrelaterat våld. Det är många utsatta som får komma till tals på ett nyanserat och bra sätt. Offren för hedersrelaterat våld objektivifieras sällan i texterna, och de får prata efter egna ord, erfarenheter och uttryck. Samtliga utsatta kvinnor som kommer till tals i artiklarna behandlas med stor respekt av skribenterna och mycket fokus ligger på att framhålla deras styrkor och mod att ta sig ur sin utsatta position. De framställs som att de är i rörelse, aktiva aktörer som har drömmar och mål som de strävar efter att uppfylla. Även organisationerna och dess förkämpar behandlas på ett respektfullt sätt av skribenterna. Deras arbete kritiseras aldrig och de baktalas inte på något sätt i någon artikel.

De som granskas och kritiseras hårdast i artiklarna är myndigheter och politiker och skribenterna förefaller ofta sträva efter att få till en reaktion hos dessa. De som anses vara hedersförtryckare, ofta fäderna, makarna och övriga manliga släktingar till de utsatta kvinnorna beskrivs i samtliga artiklar som

källor till hedersproblematiken, och får inte komma till tals själva, de omtalas bara. Det gör att rapporteringen ger en delvis ensidig bild av hedersproblematiken, och kan medföra att dessa män kommer längre från övriga samhällsmedborgare och därmed känner sig diskriminerade i det svenska samhället.

Det märks en stor skillnad mellan olika artikeltyper i språk och i hur aktiv skribenten är i texten. De två nyhetsartiklarna som analyserats strävar efter att vara neutrala och endast rapportera ett händelseförlopp. Debattartiklarna är byggda på åsikter och till för att skapa en opinion, att påverka. Även ledarartiklarna är byggda på åsikter, dock mer med bakgrund av tidningens politiska ståndpunkt. Både Expressen och Dagens Nyheter är liberala. Detta kan ha medverkat till att Liberalerna och Jan Björklund är det parti och den politiker som framställts mest positivt jämfört med övriga partier och partiledare. Detta är synbart även i de delar av tidningen som inte är ledarsidor. De artiklar som har starkast dramaturgi är reportagen. Reportagen använder sig även av flest källor och går djupare in för att förmedla en historia. I debattartiklarna och ledarna har skribenten en mer framträdande roll. Därmed blir skribenten också en aktör i dessa artiklar.

• Vilka får komma till tals i rapporteringen av hedersvåld?

Det man i den kvalitativa analysen i steg ett kan se, är det faktum att det i DN skrivits fler reportage, särskilt under januari – mars 2018. Majoriteten av artiklarna i Expressen består av debattartiklar. I DN dominerar reportage och nyhetsartiklar, men antalet debattartiklar uppgår till samma antal som i Expressen. I tabellen med de personer som medverkat som källor i artiklarna framgår att majoriteten är kvinnor. Det är ett intressant resultat som skiljer sig från tidigare journalistisk forskning där det framgår att majoriteten av de källor och experter som förekommer i medierna är män. Även i fråga om etnicitet skiljer sig resultatet, då åtminstone hälften av källorna och experterna har annat ursprung än svenskt. Det framkommer även att antalet källor och expertis som används i rapporteringen om hedersrelaterat våld är många. Det går att utröna några källor som används mer flitigt än andra. Dessa är "Nationella kompetensteamet på Länsstyrelsen Östergötland", "GAPF" och "Origo". Med dessa källor följer de tre talespersonerna Juno Blom, Sara Mohammad och Dilek Baladiz.

Fortfarande efter 16 år är det endast Fadime Sahindal som får personifiera hedersvåldsrapporteringen. Hon har fått en helgonlik plats i rapporteringen och de många människor som utsatts efter henne marginaliseras på detta sätt. Många är de artiklar som fortfarande illustreras med några få varierade foton av Fadime. Förklaringen ligger förmodligen i att Fadime tog stor plats i debatten medan hon ännu levde, och att hon gick ut och berättade i eget namn.

• **Skiljer sig de valda tidningarna åt vad gäller vilka källor eller vilken expertis de använder sig av?**

Finns det även andra skillnader beroende på tidning?

Det går tydligt att se i samtliga artiklar vilken tidning den är skriven för. I DN finns de tyngre artiklarna och reportagen, Expressen riktar sig till en bredare allmänhet som vill ta till sig nyheter på ett snabbare sätt, detta bekräftas även i mailintervjun med Expressens skribent. Det är troligen också här i målgruppen vi hittar anledningen till bristen på reportage och den större mängden debattartiklar och kortare nyhetsartiklar i Expressen. Ofta skiljer sig artiklarna åt språkligt och i användandet av källor. Båda tidningarna använder sig mycket av utsatta personers berättelser och erfarenheter av hedersrelaterat våld. I DN används ofta tyngre källor, fler Elit-källor än i Expressen. I Expressen är det vanligare att kända personer får komma till tals, även i ämnen där de inte har någon expertis. I både Expressen och DN ligger en omfattande research bakom de reportage som finns representerade. DN:s omfattande reportageserie visar att de lägger ett större fokus på att gå djupare in på ett ämne än Expressen, och att de vänder sig till en smalare läsarkrets. Det är även möjligt att det faktum att DN kostar en slant även om läsaren använder sig av den digitala plattformen, har betydelse för innehållet. Det är viktigare för DN att prenumeranterna tycker att tidningen är värd att betala för. Expressen har en större allmänhet tillgång till.

• **Hur upplever tre journalister på de utvalda tidningarna sitt gestaltande av hedersrelaterat våld och på vilket sätt upplever de att deras rapportering har fått genomslag i samhället?**

Karin, Hans och Thomas tar alla upp det faktum att en granskning av hedersrelaterat våld är känsligt på grund av att det kan användas av främlingsfientliga krafter. De betonar dock att det är en viktig fråga att belysa och att det är en nödvändighet att journalisterna granskar det hedersrelaterade våldet. Både Karin och Hans/Thomas berättar om en massiv materialinsamling inför sina reportage och artiklar. Hans och Thomas berättar också om en materialinsamling i flera olika steg, då deras artikelserie sträcker sig över tre månader. Karin anser sig ha fått många reaktioner på sina två reportage, medan Hans och Thomas inte tycker att de fått så många reaktioner.

Karin pratar mycket om att Expressen har möjlighet att påverka den stora allmänheten, men även att ge dem möjligheter att själva bilda sig en uppfattning. Hans och Thomas pratar istället om att de märkt reaktioner på sina artiklar indirekt i politiken och i andra medieföretag. Alla tre reporterna upplever att ämnet hedersrelaterat våld har fått större utrymme i medielandskapet under de senaste åren.

8.2 Diskussion av studien i relation till tidigare teori och forskning

Det finns vissa definitioner inom tidigare forskning som jag inte har förlikat mig med i min studie. En av dem är Allerns definition från 1997 att ”nyhetskällor är professionella personer med specialistkompetens inom public relations och news management som arbetar på uppdrag av, eller är anställda av en organisation.”⁶³. Jag har i min studie använt begreppet nyhetskällor för de tillfällen när DN eller Expressen hänvisat till ett annat nyhetsmedium. Exempel på nyhetsmedier med denna definition i min studie är SVT och Sveriges Radio. Min tolkning av Allerns definition är att han snarare menar att nyhetskällor är nyhetsbyråer som TT, eller att de är specifika personer anställda på en PR-byrå. Det faktum att han hänvisar till nyhetskällor som en person anställd av en organisation bidrar även till att personen kan anses följa en egen agenda som linjerar med den egna organisationen, vilket gör källan mindre objektiv och mer partisk. Allerns definition blir för mig ogreppbar då definitionen skulle kunna passa på flertalet professionella källor i min studie.

Vad jag däremot använt mig mycket av i min studie är begreppen Elit-källor och Icke-Elitkällor. Precis som Gans studie från 1979⁶⁴ visade att nyhetsmedierna är beroende av de elitkällor som finns inom myndigheter och andra högt uppsatta auktoriteter, visar min studie att elitkällor används mycket i rapporteringen om hedersrelaterat våld, särskilt i DN. Min studie linjerar även med studierna av Schlesinger⁶⁵ och Cottle⁶⁶ som gjort gällande att aktivistgrupper och ideella organisationer kan vara starka källor inom nyhetsjournalistiken. Min studie visar att organisationer som exempelvis Gapf anses vara expertis inom området hedersrelaterat våld och ofta får komma till tals. De behandlas också ofta bättre av skribenterna än myndigheter och politiker. Det faktum att många kvinnor och organisationer kommer till tals inom just detta område går även rakt emot de studier av Sahlstrand⁶⁷ som visar att Icke-elitkällor och kvinnor får mycket lite utrymme i medierna.

⁶³ Allern, *Når kildene byr opp til dans: en søkelys på profesjonelle kildeorganisasjoners mediestrategier og nyhetsinnflytelse*, (Pax 2007), s 11

⁶⁴ Herbert J Gans, *Deciding What's News. A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time*. (North Western University Press, 2004) s 116

⁶⁵ Philip Schlesinger, *Rethinking the Sociology of Journalism: source strategies and the limits of media centrism, I Public Communication: The New Imperatives*, red. IM. Ferguson (London: Sage, 1990)

⁶⁶ Simon Cottle, *News, Public Relations and Power*, (London: Sage, 2003)

⁶⁷ Anders Sahlstrand, *De synliga: nyhetskällor i svensk storstadsmorgonpress*, (Stockholms universitet, 2000)

Den forskning som beskrivs av Graf⁶⁸ gällande etnicitet, stämmer, till viss del in på rapporteringen om hedersrelaterat våld. I artiklarna kommer sällan de invandarmän som anses vara roten till hedersproblematiken till tals, vilket resulterar i bilden av ett ”vi och dem-tänkande”. De som däremot kommer till tals och behandlas på ett respektfullt sätt i dessa artiklar är kvinnorna som är utsatta för detta hedersförtryck. Det linjerar väl med den rapportering som ägde rum i samband med mordet på Fadime Sahindal.⁶⁹ Hon framställdes som en självständig kvinna som tagit ett stort steg in i det svenska samhället, precis som de kvinnor som det skrivs om i dessa artiklar idag.

I intervjuerna med de tre journalisterna diskuteras hur de upplever reaktionerna på sina artiklar. Karin på Expressen uppger att hon fått mycket reaktioner på sina artiklar från den breda allmänheten, medan Hans och Thomas på DN skriver att de upplevt att politiker och makthavare reagerat på deras artiklar. Detta stämmer väl överens med den forskning som Shehata presenterar i sitt kapitel om dagordningsteorin. Där kan vi läsa att sambandet mellan vad medierna rapporterar om och vad läsarna upplever som viktiga samhällsproblem är starkt.⁷⁰ Detta faktum påverkar naturligtvis även politiker och politiska beslut. Medierna påverkas mycket av politikernas prioriteringar, men journalistiken påverkar i sin tur den politiska dagordningen.⁷¹

Även gestaltningsteorin har kommit till stor nytta i min studie. Det faktum att en nyhet aldrig kan vara en objektiv spegling av verkligheten⁷², stämmer väl överens med att de som beskrivs som hedersförtryckare aldrig själva får komma till tals i artiklarna om hedersrelaterat våld.

Studien har även behandlat förekomsten av värdeladdade ord⁷³. Att dessa ofta används för att höja en sensationsaspekt i artikeln, och för att läsaren lättare ska kunna skapa sina egna associationer är väl synbart i vissa av de artiklar som analyserats i denna studie.

⁶⁸ Graf, 2015

⁶⁹ Graf, 2015, s 342-343

⁷⁰ Shehata, 2015, s 354

⁷¹ Shehata, 2015, s 359

⁷² Shehata, 2015, s 360

⁷³ Elin Räihä, *När det oförklariga sker och sorgen breder ut sig i tre svenska orter – En kvantitativ och kvalitativ studie om hur pressen rapporterar om mordfall på barn*, Magisteruppsats (Högskolan i Gävle, 2016), s 13

Övriga reflektioner efter denna studie

Den personifiering av Fadime som kommit fram i studien visar att hedersrelaterat våld fortfarande är ett ämne som lyfts fram alldeles för lite och att utvecklingen av ett samhälle där alla människors lika värde på riktigt premieras tyvärr fortfarande är långt bort. I ett av världens mest jämställda länder, med väl utvecklade lagar och god ekonomi är vi så rädda att trampa någon på tårna att vi marginaliserar en stor del av vår befolkning och låter dem fortsätta leva i ett samhälle där förtrycket får växa fritt. I min studie finns fakta som pekar på att minst 70.000 ungdomar i Sverige riskerar att bli bortgifta. Hur kan det komma sig att alla de flickor och pojkar som utsätts för hedersrelaterat våld reduceras till en förgrundsgestalt som mördades av sin far för 16 år sedan?

9. Fortsatta studier

I Sverige har det pratats om hedersrelaterat våld sedan 1998, vilken är en period på 20 år i år. Under denna period har det hänt mycket lite i lagstiftningen, som inte är anpassad för denna typ av våld. Många myndigheter och politiker pratar fortfarande om att det finns en stor okunskap i ämnet, och journalistiken har en stor roll i samhället för att nå ut med nyheter och information, både till den breda allmänheten och till högt uppsatta politiker och myndighetspersoner. Det finns mycket lite forskning om hedersrelaterat våld i förhållande till massmedia. Det innebär att hedersförtryck är ett område där mer forskning behövs och därför är det ett tacksamt ämne att fortsätta forska om. Som exempel kan ges att det är möjligt att utöka forskningen till att innefatta fler tidningar, men även fler år. Det är även möjligt att mer ingående studera på vilket sätt medierna rapporterar om hedersrelaterat våld. Dramaturgi, gestaltningsteori och politisk dagordning kan undersökas närmare och det kan produceras en mer omfattande studie på detta område. Det material som jag samlat in under denna studie vittnar om att det är möjligt att doktorera i detta ämne, vilket i praktiken innebär att det finns mycket att tillföra forskningsområdet journalistik på ämnet hedersrelaterat våld.

10. Referenslista

- * Allern Sigurd, *Når kildene byr opp til dans: en søkelys på profesjonelle kildeorganisasjoners mediestrategier og nyhetsinnflytelse*, (Pax, 2007)
- * Backman Jarl, *Rapporter och uppsatser*, (Studentlitteratur, 2016),
- * Boyce Tammy, *Journalism and expertise*, Cardiff University, 2015
- * Broberg Ulf, Ericksson Leif, *Du ska dö - En dokumentär berättelse om mordet på Fadime Sahindal*, Pocketförlaget, 2013
- * Carlson Matt, *Dueling, Dancing, or Dominating? Journalists and Their Sources*, Saint Louis University, 2009
- * Cottle Simon, *News, Public Relations and Power*, (London: Sage, 2003)
- * Ekman Mattias & Widholm Andreas, *Politicians as Media Producers*, Routledge, 2014
- * Ericson Richard V, Baranek Patricia M, Chan Janet B, *Negotiating control: A study of news sources*, (Open University Press, 1989)
- * Esaiasson Peter, Giljam Mikael, Oscarsson Henrik, Wängnerud Lena, *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, (Norstedts Juridik, 2004)
- * Falkheimer Jesper, ”Medierna och kampen om innehållet”. I *Medierna och demokratin*, red. Nord Lars, Strömbäck Jesper, (Studentlitteratur, 2015)
- * Falkheimer Jesper, *Medier och kommunikation: en introduktion*, (Studentlitteratur, Lund, 2001)
- * Gans Herbert J, *Deciding What’s News. A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time*. (North Western University Press, 2004)
- * Ghersetti Marina, Levin Anna, *Muslimerna och islam i svenska nyhetsmedier: om rapporteringen av terrorattackerna i USA den 11 september 2001: en förstudie*, (2002)
- * Graf Heike, ”Journalistiken och den etniska mångfalden”. I *Handbok i journalistikforskning*, red. Karlsson Michael, Strömbäck Jesper, (Studentlitteratur, 2015)
- * Karlsson Michael, Strömbäck Jesper (Red), *Handbok i journalistikforskning*, Studentlitteratur, 2015
- * Kurkiala Mikael, *I varje trumslag jordens puls: Om vår tids rädsla för skillnader*, 2005
- * Ly Monia, *Trovärdighet som en basföda för överlevnad*, Magisteruppsats, (Högskolan i Kalmar, 2009)
- * McNair Brian, *The Sociology of Journalism*, (1998)
- * MUCF, Ungdomsstyrelsens rapport *Gift mot sin vilja*,
https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/gift-mot-sin-vilja.pdf (hämtad: 2018-05-22)
- * Rähä Elin, *När det oförklariga sker och sorgen breder ut sig i tre svenska orter – En kvantitativ och kvalitativ studie om hur pressen rapporterar om mordfall på barn*, Akademin för Utbildning och ekonomi, (Högskolan i Gävle, 2016)
- * Sahlstrand Anders, *De synliga: nyhetskällor i svensk storstadsmorgonpress*, (Stockholms universitet, 2000)
- * Schlesinger Philip, *Rethinking the Sociology of Journalism: source strategies and the limits of media centrism, I Public Communication: The New Imperatives*, red. IM. Ferguson (London: Sage, 1990)
- * Shehata Adam, ”Journalistikens dagordningar och gestaltningar”. I *Handbok i journalistikforskning*, red. Karlsson Michael, Strömbäck Jesper, (Studentlitteratur, 2015)
- * SOU 2015:55, https://www.regeringen.se/contentassets/738becd6961e4a3d8d986c00b8c8bc9e/nationell-strategi-mot-mans-vald-mot-kvinnor-och-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-sou_2015_55.pdf, (hämtad: 2018-06-12)
- * Strömbäck Jesper, Nord Lars, *Do Politicians Lead the Tango? A Study of the Relationship between Swedish Journalists and their Political Sources in the Context of Election Campaigns*, (European Journal of Communication, 21 (2), London: Sage 2006)

- * Soloski John, *Sources and Channels of Local News*, (Sage Journals 1989)
- * Svanberg Lena Katarina, *Hedersmordet på Pela – Lillasystemen berättar*, först publicerad 2002
(Njutgåva: E-bok, Bokförlaget Forum, 2012)
- * Wenzelberg Karin, *Stelt språk eller adjektivfrossa?*, Kandidatuppsats (Lunds universitet, 2006)
- * Wikan Unni, *En fråga om Heder* (Ordfront, 2004)

Artiklar använda i den kvalitativa analysen

- * Abramovicz Naomi, Jämställdhet ska inte bara gälla svenskar, *Expressen Ledare*, 20/1 2017,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=0509102017012009d7a33c3d4776fa2b9cbc672aeb3c5d&serviceId=2>, (hämtad: 2018-04-18)
- * Arbman Hans, ”Här brände syraattacken sönder Marias ansikte”, *DN Insidan*, 21/3 2018,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=050915201803214d32cf2390aa63d02ecb8624c27b8770&serviceId=2> (hämtad: 2018-04-18)
- * Bråstedt Mats, ”Profilernas hyllning till Fadime”, *Expressen*, 21/1 2018,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=0509092018012122392a714b2aec1bdf7f630f3ee8a4b3&serviceId=2>, (hämtad: 2018-04-18)
- * Lerner Thomas och Arbman Hans, ”Att man blir myndig betyder inget i min familj”, *DN Insidan*, 17/1 2018,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520180117ad73de5bc32d723bf43e34a53fd209b5&serviceId=2> (hämtad: 2018-04-18)
- * Mohammad Sara, Thörnqvist Mikael, ”Flickan kontrollerar inte sitt kön – Det gör släkten”, *Expressen Debatt*, 15/10 2017,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091020171015a2c844a03a8c035c9313c7d61d5f2911&serviceId=2>, (hämtad: 2018-04-18)
- * Rashidi Maria, ”Hederskulturen fortsätter växa – med regeringens stöd”, *DN Debatt*, 9/9 2017,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520170909de25a6bd272dc875ed03375ffde7d725&serviceId=2>, (hämtad: 2018-04-18)
- * Schreiber Evelyn, ”Att skylla på okunskap är en dumförklaring”, *DN Ledare*, 11/1 2018,
<https://www.dn.se/ledare/signerat/evelyn-schreiber-att-skylla-pa-okunskap-ar-en-dumforklaring/>, (hämtad: 2018-04-18)
- * Södertörns högskola högskolebibliotek/BIBSAM, Retriever (hämtad: 2018-04-18)
- * Södertörns högskola högskolebibliotek/BIBSAM, Retriever (hämtad: 2018-06-05)
- * Sörbring Karin, ”Släkten tvingade Leyla, 16, att ha sex med 37-åriga maken: Jag gjorde motstånd och skrek”,
Expressen Hedersförtrycket, 15/1 2018,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05090920180115379b6f4708d01f69cf59724b1b9bce3a&serviceId=2>, (hämtad: 2018-04-18)
- * Sörbring Karin, ”Dilsa, 15, skulle giftas bort med sin kusin – fick stöd i hemlighet av Fadime”,
Expressen Hedersförtrycket, 20/1 2018,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05090920180120851cf965f3e16ba152210699ef91b8d2&serviceId=2>, (hämtad: 2018-04-18)
- * Totmar Mia, ”Kampanjstart mot tvångsäktenskap”, *DN Hedersförtryck*, 24/3 2017,
<http://web.retrieverinfo.com.till.biblextern.sh.se/services/archive/displayPDF?documentId=05091520170324368982b48f437617e62ff1b0472a63ea&serviceId=2>, (hämtad: 2018-04-18)

Bilaga 1: Sammanfattning av handling i de artiklar som använts i den kvalitativa analysen steg två

Att man blir myndig betyder inget i min familj

Publiceringsdatum: Onsdag 17 januari 2018

Tidning: DN

Typ av artikel: Reportage (Insidan)

Skribent: Thomas Lerner, Hans Arbman

Reportaget handlar om ”Saba” som levt i skyddat boende efter att ha utsatts för hedersvåld av sina föräldrar. ”Saba” upplever att hennes problem började när hon berättade hemma att hon hade en pojkvän. Innan hon träffade sin pojkvän var det mest ”vardagsheder” hemma, till exempel att hon inte fick klä sig som hon ville. Idag bor hon öppet i en egen lägenhet och studerar till lärare. Hon har ingen kontakt med sina föräldrar och syskon. Reportaget handlar även om ”Dalia” som går sista året på gymnasiet och drömmer om att bli veterinär. Hon har tyvärr inga stora förhoppningar om att hon ska kunna arbeta som det. Dalia har bott i Sverige sedan hon var fem år. När hon kom i puberteten började hennes pappa skjutsa henne till skolan, och direkt efter skolans slut står hennes bror och väntar på henne. Hon känner att hon hamnat i ett fängelse. När resten av klassen åkte på läger i nian fick Dalia inte följa med, och hon får inte delta i de praktiska delarna av idrott och hälsa. En läkare som är bekant till familjen skrev ett intyg till skolan. Dalia säger att hennes föräldrar var underbara fram till puberteten. Sedan förändrades allt.

Här brände syraattacken sönder Marias ansikte

Publiceringsdatum: Onsdag 21 mars 2018

Tidning: DN

Typ av artikel: Reportage (Insidan)

Skribent: Hans Arbman

Artikeln handlar om Maria Rashidi som utsattes för en syraattack utanför sitt hem i Rinkeby 1997. Själv upplever Maria att det var först efter attacken som hon verkligen blev en fri kvinna. Något hon kämpat för hela livet. Bakom attacken står hennes exman, det är Maria övertygad om. Ingen dömdes dock för attacken och Marias man flydde tillbaka till Iran. Efter attacken har hon gjort 99 st operationer. Hon har en bra relation till sina barn, men det har tagit tid att läka, både efter attacken och i relation till barnen.

Barnen har varit mycket utsatta under sin uppväxt. Sonen skulle uppfostras till patriark i familjen och döttrarna hade tvingats bära slöja i Iran, men nu har de växt upp till fria människor i Sverige. När Maria började komma tillbaka efter attacken började hon engagera sig i problematiken med hedersrelaterat våld. Hon startade den ideella organisationen ”Kvinnors rätt”.

Slakten tvingade Leyla, 16, att ha sex med 37-årige maken:

”Jag gjorde motstånd och skrek”

Publiceringsdatum: Måndag 15 januari 2018

Tidning: Expressen

Typ av artikel: Reportage (under vinjetten: ”hedersförtrycket”)

Skribent: Karin Sörbring

Reportaget handlar om ”Leyla”, en flicka som blev bortgift som 16-åring. Anledningen till giftermålet var att hon blev kär i en jämnårig kille som slakten inte kunde acceptera. Leyla är född och uppvuxen i Sverige men hennes föräldrar och den 37-årige man som ”Leyla” giftes bort med kommer från Turkiet. Via frivilligorganisationer fick ”Leyla” hjälp med skyddat boende. Det är nu fem år sedan och idag bor ”Leyla” i en annan del av Sverige, pluggar juridik och extrajobbar. Hon har inte haft kontakt med sin familj de senaste fem åren. I reportaget har skribenten även intervjuat Dilek Baladiz på resurscentret Origo, utvecklingsamordnaren Juno Blom på Länsstyrelsen Östergötland och Salar Shalmashi på RFSU-kliniken i Stockholm. De berättar om sina verksamheter och erfarenheter i förhållande till hedersrelaterat våld.

Dilsa, 15, skulle giftas bort med sin kusin – fick stöd i hemlighet av Fadime

Publiceringsdatum: Lördag 20 januari 2018

Tidning: Expressen

Typ av artikel: Reportage (”Hedersförtrycket”)

Skribent: Karin Sörbring

Artikeln handlar om ”Dilsa” som växte upp med en ensamstående mamma och tre syskon. Familjen flydde från Syrien till Sverige med bakgrund av att mamman vägrade gifta om sig med sin döde makes bror. Trycket från slakten var hårt och ett av kraven från slakten var att den 15-åriga ”Dilsa” skulle gifta sig med en kusin som levde i Storbritannien och därmed föra den kurdiska traditionen vidare. Men ”Dilsa” vägrade gifta sig. Hon tyckte att det verkade otäckt att vara gift, ville älska mannen hon skulle gifta sig med och ville bryta sig loss från den del av kulturen som innebar orättvisor mellan könen. Dilsa

fick hjälp av en farbror som tyckte att tvångsäktenskap var fel. Hon fortsatte istället att vara duktig i skolan, engagerade sig politiskt och städade huset för att kunna träna och successivt få mer frihet. När hon blev äldre började hon plugga på universitetet och upplever att hon levde ett slags dubbelliv. Efter att ha varit tillsammans med en svensk man i hemlighet i tre år gifte hon sig. Hon blev då förkastad av många och hotades till livet. Idag är ”Dilsa” 33 år, har två barn och är chef i det privata näringslivet. Hon är glad och stolt för att hon vågade stå upp för sig själv. Som tonåring träffade hon i hemlighet Fadime över en fika, och hon blev en förebild för ”Dilsa”. Idag hoppas ”Dilsa” att hon kan vara en förebild för andra i samma situation.

Jämställdhet ska inte bara gälla svenskar

Publiceringsdatum: Fredag 20 januari 2017

Tidning: Expressen

Typ av artikel: Ledare (”Hedersvåld”)

Skribent: Naomi Abramowicz

Artikeln är en ledarartikel som till största delen handlar om barnäktenskap. Den är skriven i samband med Fadimes dödsdag den 20 januari 2017. Abramowicz skriver att det krävs fler åtgärder mot hederskulturen för att hedra Fadime. En av åtgärderna som föreslås i artikeln är att förbjuda barnäktenskap. Hon hänvisar till organisationen ”Varken hora eller kuvads” undersökning bland ungdomar i Göteborgs förorter 2016, där nästan 79 % av flickorna uppgav att deras privatliv kontrollerades hårt av föräldrarna. Hon hänvisar också till Mikael Törn på Länsstyrelsen Östergötland som säger att det begicks minst sex hedersmord i Sverige förra året, och till Elisabeth Massi Fritz som vittnar om tecken på att hedersbrott ökat i samband med flyktinginvandringen. Abramowicz skriver att det inte borde vara acceptabelt i Sverige att barnäktenskap jämställs med ett vanligt äktenskap. Hon kräver en förändring av lagstiftning och attityder. Barnbrudar ska inte betraktas som vuxna kvinnor och äktenskap där en av parterna är omyndig bör inte erkännas i Sverige. Hon tycker att vi trots Fadimes ord i Riksdagen 2001 vänder dessa utsatta flickor ryggen.

Att skylla på okunskap är en dumförklaring

Publiceringsdatum: Torsdag 11 januari 2018

Tidning: DN

Typ av artikel: Ledare (”Heder och tvång”)

Skribent: Evelyn Schreiber

Artikeln är en ledarartikel där Schreiber skriver om problematiken med att Sveriges myndigheter inte agerar mot hedersrelaterat våld, fortfarande skyller på okunskap och hävdar att det behövs en kompetenshöjning. Schreiber anser att det snarare handlar om slappa attityder och bristande rutiner. Att kalla det för okunskap tycker hon är en dumförklaring.

Flickan kontrollerar inte sitt kön – Det gör släkten

Publiceringsdatum: Söndag 15 oktober 2017

Tidning: Expressen

Typ av artikel: Debatt

Skribent: Sara Mohammad och Mikael Törnkvist, Riksorganisationen GAPF

Debattartikeln hänvisar till ett reportage i SVTs Aktuellt som visades den 4 oktober 2017. Reportaget handlade om två somaliska flickor i tonåren, Nora och Sara som nekats uppehållstillstånd i Sverige. Flickorna hade könsstympats i hemlandet och debattörerna riktar kritik mot den okunskap som de upplever råder på Migrationsverket vad gäller könsstympning, och vilka konsekvenser dessa flickor kan få om de utvisas efter att ha fått rekonstruerande kirurgi i Sverige.

Hederskulturen fortsätter växa – med regeringens stöd

Publiceringsdatum: Lördag 9 september 2017

Tidning: DN

Typ av artikel: Debatt ("Hedersbrott")

Skribent: Maria Rashidi, Grundare av organisationen "Kvinnors rätt"

Debattartikeln, skriven av Maria Rashidi, handlar om att myndigheterna i Sverige skickar bidrag till organisationer och samfund som upprätthåller hedersnormer. Rashidi vill införa ett samhällskontrakt för nyanlända, och hoppas på det sättet avprogrammera hedersetikern. I artikeln hänvisar Rashidi bland annat till den kartläggning som visade att det 2016 inträffade minst sex hedersmord bland nyanlända, samt att antalet rättsfall relaterade till hedersvåld ökade med 50%. Hon menar att vi i Sverige bygger skilda världar och hänvisar till att statsminister Stefan Löfven sagt att ingen präst i Svenska Kyrkan ska kunna vägra att viga samkönade par. Hon skriver att detta medför att de som inte tillhör Svenska Kyrkan därmed räknas bort från jämställdhetskartan. Rashidi anser att myndigheter och politiker måste sätta ner foten och kräva att lagarna följs. Alla ska anpassa sig till lagarna som gäller i det land man bor i. Rashidi anser vidare att hedersetikern inte är medfödd, utan socialt programmerad. Därför ska den också kunna avprogrammeras direkt vid ankomsten till Sverige. Hon menar att vi, genom att införa ett

samhällskontrakt där nyanlända får skriva på grundläggande regler om respekt för mänskliga rättigheter, kan komma åt problematiken på området hedersrelaterat våld. Svensk jämställdhet omfamnas ofta av invandrarkvinnor men upplevs som kränkande av många traditionella invandarmän, enligt Rashidi. Hon tycker att vuxna människor ska behandlas som vuxna och anser att migranter ofta betraktas som efterblivna. De antas vara oförmögna att inse att mänskliga rättigheter tolkas och praktiseras annorlunda här än i deras tidigare hemland.

Profilernas hyllning till Fadime

Publiceringsdatum: Söndag 21 januari 2018

Tidning: Expressen

Typ av artikel: Nyhetsartikel

Skribent: Mats Bråstedt

Artikeln består av en nyhetsartikel samt mingelbilder från Fadimegalan där deltagande kändisar får uttala sig om kvällen. Jag kommer att fokusera på nyhetsartikeln.

Nyhetsartikeln handlar om den Fadimegala som anordnades på Berns lördagen den 20 januari 2018. Galan börjar med det tal som Fadime höll i riksdagen två månader innan hon sköts till döds av sin far. Jan Björklund, partiledare för Liberalerna höll tal och pratade om den unga kvinnan "Leyla" som Expressen tidigare skrivit om. Även komikern och författaren Jonas Gardell höll tal och pratade om händelserna i Tjetjenien för ett år sedan, där en förföljelsevåg utbröt mot landets homosexuella. Han gör i sitt tal ett uttalande om att hederskultur dödar kvinnor, men även homosexuella män.

Kampanjstart mot tvångsäktenskap

Publiceringsdatum: Fredag 24 mars 2017

Tidning: DN

Typ av artikel: Nyhetsartikel ("Hedersförtryck")

Skribent: Mia Tottmar

Nyhetsartikeln handlar om en kampanj mot tvångsäktenskap som startade i Stockholm den 24 mars 2017. Alla ungdomsmottagningar, samt högstadie- och gymnasieskolor i Stockholmsområdet kommer att få sätta upp affischer. Bakom kampanjen står Origo, som är ett resurscentrum med fokus på unga som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Origo har bestämt sig för att kampanjstarten passar bra nu inför sommaren, som är en högriskperiod för tvångsäktenskap enligt enhetschefen Dilek Baladiz.

Ungdomsstyrelsen (Myndigheten för Ungdoms- och CIVILsamhällesfrågor, MUCF) gjorde 2009 en kartläggning som visade att 70.000 ungdomar i Sverige mellan 16-25 år upplever att de inte kan välja fritt vem de ska gifta sig med. 2016 sökte 156 nya ungdomar kontakt med Origo för första gången. Det var en ökning med 39% från året innan. Endast 11% av dessa var pojkar och unga män. Baladiz ser även en ökning av samtal från yrkesverksamma, som socialsekreterare och skolkuratorer. Hon tror dock att mörkertalet tyvärr är stort.